ان اللہ یغفر الذنوب جمیعا

الحمد للہ کہ دریں ایام فرخندہ فرجام کتاب لاجواب سراپا مغفرت مسمی

یاس کے دفتر کو پارہ کیجئے

باغ رحمت

۱۲۹۲ھ

باغ رحمت کا نظارہ کیجئے

از تصانیف عالی جناب مولوی سید محمد علی صاحب مرحوم و مغفور

در مطبع علوی محمد علی بخش خان طبع نمود

بسم الله الرحمن الرحيم

هذه الاحاديث التي كلها دالة على غفران الذنوب ما تقدم من العامل
بها وما تأخر والله ولي التوفيق قال الباجي يقتضي غفران جميع
ذنوبه المتقدمة قال غيره وهو محمول عند العلماء على الصغائر وورد
في امالي الجرجاني في آخر هذا الحديث زيادة وما تأخر الف
الحافظ ابن حجر كتابا سماه الخصال المكفرة للذنوب المتقدمة
والمتأخرة وسبقه الى ذلك الحافظ المنذري وقد رايت ان
الخص احاديثه هنا لتستفاد اخرج ابن ابي شيبة في مسنده
ومصنفه وابو بكر المروزي في مسند عثمان والبزار عن
عثمان بن عفان رضي الله عنه قال سمعت رسول الله صلى الله

عليه وسلم يقول لا يسبغ عبد الوضوء الا غفر له ما تقدم
من ذنبه وما تاخر　　واخرج ابو عوانة في صحيحه عن سعد بن
ابي وقاص رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
من قال حين يسمع المؤذن اشهد ان لا اله الا الله رضيت بالله ربا
وبالاسلام دينا وبمحمد نبيا وفي لفظ رسولا غفر له ما تقدم من ذنبه
وما تاخر　　واخرج ابن وهب في مصنفه عن ابي هريرة رضي الله عنه
قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول اذا امن الامام
فامنوا فان الملائكة تؤمن فمن وافق تامينه تامين الملائكة
غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر　　واخرج ابن ابي اياس في
كتاب الثواب عن علي بن ابي طالب رضي الله عنه قال قال رسول الله
صلى الله عليه وسلم من صلى سبحة الضحى ركعتين ايمانا واحتسابا
غفرت له ذنوبه كلها ما تقدم منها وما تاخر الا القصاص
واخرج ابو الاسعد والقشيري في الاربعين عن انس رضي الله عنه

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ قَرَأَ اِذَا سَلَّمَ الْاِمَامُ
یَوْمَ الْجُمُعَۃِ قَبْلَ اَنْ یَّثْنِیَ رِجْلَیْہِ فَاتِحَۃَ الْکِتَابِ وَقُلْ ھُوَ اللّٰہُ اَحَدٌ
وَقُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ وَقُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ النَّاسِ سَبْعًا سَبْعًا غُفِرَ لَہٗ
مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِہٖ وَمَا تَاَخَّرَ وَاَخْرَجَ اَحْمَدُ عَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ رَضِیَ
اللّٰہُ عَنْہُ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ رَمَضَانَ
اِیْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَہٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِہٖ وَمَا تَاَخَّرَ وَاَخْرَجَ
النَّسَائِیُّ فِی الْکُبْرٰی وَقَاسِمُ بْنُ اَصْبَغَ فِیْ تَصْنِیْفِہٖ عَنْ اَبِیْ ھُرَیْرَۃَ
رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ اَنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ
اِیْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَہٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِہٖ وَمَا تَاَخَّرَ وَمَنْ قَامَ لَیْلَۃَ
الْقَدْرِ اِیْمَانًا وَّاحْتِسَابًا غُفِرَ لَہٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِہٖ وَمَا تَاَخَّرَ وَاَخْرَجَ
اَبُوْ سَعِیْدِ نِ النَّقَّاشُ الْحَافِظُ فِیْ اَمَالِیْہِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ قَالَ
قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ یَوْمَ عَرَفَۃَ غُفِرَ لَہٗ مَا تَقَدَّمَ
مِنْ ذَنْبِہٖ وَمَا تَاَخَّرَ وَاَخْرَجَ اَبُوْ دَاؤُدَ وَالْبَیْہَقِیُّ فِی الشُّعَبِ

عن أم سلمة رضي الله عنها أنها سمعت رسول الله صلى الله عليه
وسلم يقول من أهل بحجة أو عمرة من المسجد الأقصى إلى المسجد
الحرام غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر ووجبت وأخرج
أبو نعيم في الحلية عن عبد الله بن مسعود رضي الله عنه قال
سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من جاء حاجا
يريد وجه الله غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر وأخرج
أحمد بن منيع وأبو يعلى في مسنديهما عن جابر بن عبد الله رضي
الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قضى
نسكه وسلم المسلمون من لسانه ويده غفر له ما تقدم من ذنبه
وما تأخر وأخرج الثعلبي في تفسيره عن أنس رضي الله عنه
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قرأ آخر سورة
الحشر غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر وأخرج أبو عبد الله
بن منده في أماليه عن ابن عمر رضي الله عنه قال قال رسول الله

صلى الله عليه وسلم من قاد مكفوفا اربعين خطوة غفر له
ما تقدم من ذنبه وما تأخر   واخرج ابو احمد الناصح في
فوائده عن ابن عباس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله
عليه وسلم من سعى لاخيه المسلم في حاجته غفر الله ما تقدم
من ذنبه وما تأخر   واخرج احمد بن سفيان وابو يعلى في
مسنديهما عن انس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم
قال ما من عبدين يلتقيان فيتصافحان ويصليان على النبي
صلى الله عليه وسلم الا لم يتفرقا حتى يغفر لهما ذنوبهما
ما تقدم منهما وما تأخر   واخرج ابو داؤد عن معاذ بن
انس رضي الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من
اكل طعاما ثم قال الحمد لله الذي اطعمني هذا الطعام ورزقنيه
من غير حول مني ولا قوة غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر
ومن لبس ثوبا فقال الحمد لله الذي كساني هذا ورزقنيه

من غير حول مني ولا قوة غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر فقط
وقد تلخص من هذه الأحاديث ست عشرة خصلة وقد
نظمتها في أبيات على وزن سلسلة الرمل وهي هذه نظم

قد جاء عن الهادي وهو خير نبي — أخبار مسانيد قد رويت باتصال
في فضل خصال قد غفرت ذنوب — ما تقدم وأخر للممات بإفضال
حج ووضوء وقيام ليلة قدر — والشهر وصوم له ووقفة إقبال
آمين وقار في الحشر ومن قاد — أعمى وشهيدا إذا المؤذن قد قال
سبح لله والضحى وعند لباس — حمد وحج من إيليا بإهلال
في الجمعة يقرؤا قل وصفا — مع ذكر صلاة على النبي مع الآل

هذه من شرح الموطا للإمام مالك للشيخ
جلال الدين السيوطي رحمة الله عليه

والحمد لله أولا وآخرا ظاهرا وباطنا

تمت

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى والصلوٰة والسلام على رسوله محمد
ن المصطفى وعلى آله واصحابه المتقين الى يوم القيمة اجمعين معلوم کرنا چاہیے
ایک رسالہ حافظ ابن حجر رحمۃ اللہ علیہ نے لکھا ہے اوسمین ایسی حدیثین جمع کی ہین کہ اوپر عمل
کرنیسے اگلے پچھلے سب گناہ بخشے جاوین اوسکو بنظر افادہ خلق اللہ حضرت مولوی سید محمد علی
صاحب مرحوم نے کہ خلیفہ حضرت امیر المومنین امام المسلمین حضرت سید احمد صاحب قدس سرہ ساکن
رای بریلی کے تھے بزبان فارسی نظم کرکے نام اوسکا باغ جنت رکھا اور بحضور عالم ربانی
فاضل حقانی ماہر علوم دین واقف رموز علم الیقین حامی شریعت غرا مویّد ملت بیضا وزیر الدولہ
امیر الملک نواب محمد وزیر خان بہادر نصرت جنگ غفر اللہ لہ والی ریاست ٹونک کے
ہدیۃً پیش کیا بشرف قبول علماے کرام و پسندیدہ فضلاے عظام ہوا مدت سے اوسکا طبع
زیر تجویز تھا اب بحکم کل امر مرہون باوقاتہا باشارت فیض بشارت جناب امیر المومنین
حامی شرع متین عالم علم دین محب ارباب الصدق والیقین امین الدولہ وزیر الملک نواب
محمد علی خان بہادر صولت جنگ دام اقبالہ خلف الصدق نواب صاحب صدر الصدور موصوف
کے چھاپا گیا واللہ ولی التوفیق وتحقیق الامنیۃ حقیق وہو حسبی ونعم الوکیل

بسم الله الرحمن الرحیم

الهی باب فضل خویش بگشای ‌‌‌‌ جمال نوعروس عفو بنمای

که بینم چهره غنچه و دلالش ‌‌‌‌ همان چشم سیاه و زلف و خالش

چو گل خندان کشاید بهرم آغوش ‌‌‌‌ چو گیرد در برم از من برد هوش

من و او هر دو با هم یار گردیم ‌‌‌‌ بهم از وصل برخوردار گردیم

سپس دست من و دستش بمختار ‌‌‌‌ بفضل خویش یا غفار بسپار

بشکر خود زبانم ساز شیرین ‌‌‌‌ که از خسرو برآید بانگ تحسین

مرا شاهی بملک معنوی بخش ‌‌‌‌ فقیرم تاج و تخت خسروی بخش

نظام نظم من کن چون نظامی ‌‌‌‌ بده جامم ز دست فیض جامی

بدانسان در سخن کن کامیابم ‌‌‌‌ که فیضی آید و بوسد رکابم

زلالی و جمالی و هلالی ‌‌‌‌ هلال آسا بکف کچکول خالی

بسوی مطبخ فیضم شتابند ‌‌‌‌ که هر یک بهره خود زان بیابند

چو من ناطور بستان رسولم ‌‌‌‌ قبولم کن قبولم کن قبولم

خداوندا ازین دریای زخار ‌‌‌‌ سلامت کشتیم بر ساحلش آر

چو باری کرد بارانِ فیض باری | بیارای ابرِ طبعم تا چه باری

افتتاح نامهٔ مغفرت شمامه بنام غافر الذنوب ستار العیوب جل شانه

بنامِ آنکه رحمٰن و رحیم ست | وجودش منبعِ فضلِ عمیم ست

به پیشِ کوهِ فضلش جرم کاه ست | به بین لا تقنطوا ابروی گواه ست

ز آدم گر خدا جرمی ندیدی | دگر یک نوع مجرم آفریدی

که تا ظاهر کند غفاریِ خویش | وزو یکسو نهد قهاریِ خویش

سزای بد بدی هر جا فراوان ست | جزا این عفو خاص این کار حسن ست

اگر متخلقِ این خلق گردی | شوی معصوم میدانم که مردی

الٰهی عفو کن جرم و گناهم | بباغِ خلقِ احمد بخش راهم

فی نعت سید المرسلین خاتم النبیین محبوب رب العالمین صلی الله علیه وسلم

بیا ای طبع ای همجنس جبریل | بزورِ خامه چون صورِ سرافیل

در اشباح کلام ارواح معنی | درآور تا شود یک حشر برپا

ورق را روضهٔ خلدِ برین کن | در و هر بیت رشکِ حور عین کن

دل آرا هر صنم را بی بدل ساز | مزین از حلی دار حسن کل ساز

ز تصریح و کنایات و مثالش | بکن تعلیم سحر اندر مقالش

ز کحلِ عشوه چشمش سرمه سا کن | ز نقشش فتنه و ناز و ادا کن

رخش چون روز نوروزی برافروز | بهر یک لحن داؤدی بیاموز

پس آنگه نغمه سازان با صد انداز ... روان کن با هزاران عشوه و ناز
بسوی بارگاه شاه کونین ... امام المرسلین و جد حسنین
که پیشش دست بسته ایستاده ... زبان چون سینه دریا گشاده
نثار افگن شود زین گوهر مدح ... که گوید آفرین هر جوهر مدح
محمد آنکه محبوب الهی ست ... ز رویش روشن از مه تا بماهی ست
رسول پاک رب العالمین ست ... شه عالم شفیع المذنبین ست
دو عالم غرق در دریای جودش ... فلک شد پشت خم بهر سجودش
ز ایزد گشته از جمله برتر ... تعالی شانه الله اکبر
شبی در هودج اسری نشسته ... ز ما او حی کاه گوشه شکسته
برون جسته چو تیر از شست کونین ... در آمد در مقام قاب قوسین
بخلوت خانه وحدت گذر کرد ... بروی شاهد غیبی نظر کرد
خدا ایش تحفهای بیکران داد ... بروی او در تشریف بگشاد
ازان جا با هزاران عزت و جاه ... ببرج خویش رجعت کرد آن ماه
مهی کو آفتابش بود سایه ... ازان تحفه با نجم داد مایه
بحق صاحب اصحابان او بند ... ز جان و دل هوادار ان او بند
درود ایزدی بر جانش بادا ... بر آل بیت و بر یارانش بادا

در منقبت مرشد خود سیف الله المسلول امام المؤمنین حضرت سید احمد غازی

کنون راه سلوک ای خامه طی کن ... سطایای هوا و حرص پی کن
بکن قطع دیار و یار پیوند ... کمر چالاک در راه خدا بند

زبس نه کبر و نخوت جمله یکسر
امیر المؤمنین عرش مسند
حسن خلق و حسینی شوکت و شان
بتایید خداوندی هویدا
زبهر آنکه او را حق تعالی
که هر کو دستش از اخلاص گیرد
من اول دست پاکش را گرفتم
اگر من فضل و احسانش شمارم
نخستین آنکه از کفرم رهانید
که کرد و صد نذر غیر الله موقوف
نموده ترک تعظیم مراقد
چو از ایاک نعبد یافت نورم
ز وهم بنت کوبی پیچ و تثلیث
بانواع کرم بنواخت ما را
وز آنجا بپس بتوفیق و سکینه
به تشریف زیارت مرقد پاک
جزای این صد گونه احسان کرد بامن
به حج شد تا پایان قسمت یار
تمامی شرک و بدعت محو فرمود

پنه سر بر جناب قطب اکبر
امام المسلمین شیخ محمد
چو زین العابدین خورشید دوران
امام و سید السادات احمد
مبشر ساخته بر وجه اوفی
من او را کافی ام گاهی که بودم
چو غنچه بودم و چون گل شکفتم
بایزد هیچگه طاقت ندارم
بدار الملک توحیدم رسانید
به نذر خاص حق گشتیم مصروف
مگر البته تسلیم مراقد
ز استمداد اهل القبر دورم
به بیت الله برده همره خویش
به فیض حج مشرف ساخت ما را
شدیم با وی سوی شهر مدینه
شدیم یکشنبه گو آنجا شرفناک
ز فیضش گلخن من گشت گلشن
شد از فیض کراماتش پر انوار
رواج سنت از اول برافزود

ازو باب غزا گشته گشاده — رواج حج بهند از وی فتاده
نهاد او سر چو در راه شهادت — نهاده سر بپای او سعادت
سر خود چون براه حق فدا کرد — ملک از آسمانش مرحبا کرد
بسوی مقعد صدق آن جوانمرد — ازین ابنا البلا زاندم که رو کرد
شود زالطاف آن شیخ یگانه — ز زحمت پاک و صاف اکنون بخانه
خدا راضی شود زان مرشد پاک — همه اصحابش که در دنیا چالاک

در مدح نواب مستطاب معلی القاب وزیر الدوله والامیر الملک محمد وزیر خان بها

الا ای طالع میمون فیروز — مرا یک دستگیری ساز امروز
اگر یاری کنی ما را درین دم — بدل دارم چنین عزم مصمم
که من تا خانهٔ دولت شتابم — مگر دامان دولت را بیابم
چو آید دامن دولت بدستم — یقین دانم که از خواری برستم
خرد گفتا منم پشت و پناهت — درین ره باشم اکنون خضر راهت
بیا با ما تو اسکندر یگانه — بدرگاه اولی الامر زمانه
امیر المومنین را نایب خاص — مجسم ذات او از صدق اخلاص
وزیر الدوله آن ذو الفیض والجود — بهین درگهش بو الفیض موجود
به بستان شریعت باغبان است — طریقت را بهر جانب پاسبان است
ز نقد معرفت گنجینه اوست — کز سر اولیائی در سینه اوست
بود جیحون و سیحون هر دو دستش — غلط گفتم که بحر دو اند دستش

سمندِ سیفِ وجعفر بی از وگشت
بساطِ حاتمِ طی طی از وگشت

چو جودی دیگری کم دیده باشم
برابر زو دیگری بگزیده باشم

عدیلش اندرین عالم عدیم است
مگر ظلش که همراه و ندیم است

اگر ز دولتش نبودی سایبانش
نمودی قهر یزدانی نهانش

وجودش مظهرِ فیضِ الهیست
نمودش خلق را امیری و شاهیست

تمامی چاکرانِ او امیرند
اگر چندی بی حکمت فقیرند

ازین حکمت اگر آگاه باشی
یکی از سالکانِ راه باشی

علی از جامِ فیضش جرعهٔ یافت
چو شد مستش به مدح او عنان تافت

ولیکن درخورِ فضلش محال است
زبانِ گفتگو بنگر که لال است

بیا دستِ دعا تا برگشاییم
به پیشان التجا از حق نماییم

که ای خالق بأوصافِ کمالت
بذاتِ بی شریک و بی مثالت

که این گلدستهٔ باغِ یقین را
ظهیر الملة سلطان و دین را

همیشه شاد داری در دو عالم
بعظمت وجهک الاعلی والاکرم

در بیان تمهید تالیف کتاب و تمثیل دنیا و آخرة

الا ای رهرو در راهِ عصیان
فتاده سرنگون در چاهِ عصیان

الا ای پشت خم از بارِ تقصیر
سراپا سوخته در نارِ تقصیر

بکن فکرِ خلاصِ خویش ایندم
که فردا کس نیابی یار و همدم

سفر دور است راهی پر خطرناک
در و رهزن بسی قتال و سفاک

سراسر ظلم و پر خوف و بیم است
دل رهرو زبیم او دو نیم است

نه در وی آب و خور از بهر خوردن | نه در وی زندگی آسان نه مردن
نه بازار و نه سودانی خریدار | نه در وی رهروی دیگر پدیدار
از اینجا بر چراغ و زاد راهست | که تا بخشد امان از خار و چاهست
چراغت چیست ایمان آور و تقوی | در و عیش هست بیشک یاد مولی
گر این جمله فراهم کرده‌ای یار | مبارک باد و را همچون جهاندار
در اینجا یادم آمد یک حکایت | که کرده راویش از من روایت

حکایت

شنیدستم که در ایام پیشین | عجائب بود شهری جنت آئین
از و فردوس مانده پای در گل | وز و باغ ارم را داغ بر دل
ببازارش کسی گر میرسیدی | بدیدی آنچه در عالم ندیدی
ندیده کس ندیدش را بدیده | خریدی گر بجستی بس خریده
همه سودای او بودست پرسود | در و تاثیر مرغان بود موجود
نظر سودای ار بروی نمودی | شدی سوداش کم عقلش فزودی
تمامی ساکنانش شاد و منعم | بهر خانه و صد عشرت فراهم
نه در وی هیچکس بیمار گشتی | نه کس از مفلسیها خوار گشتی
در آنجا هر که شاهی می‌نمودی | نه بالتوریث والتکلیف بودی
نبودی غلبه بهر یاوری کار | که تا کس را نماید بخت بیدار
مگر از قرعهٔ فضل الٰهی | نمودی بادشاهش بادشاهی
قریب شهر یک دریای زخار | روان بودی همیشه سخت خونخوار

در و هر لجه طوفان زا بود / همان گرداب پیچان اژدها بود
چو خس بودی روان وی گر آن سنگ / رسیدی شور موجش تا بفرسنگ
مگر آن سوی دریا بود صحرا / چو صحرائی قیامت وحشت افزا
گیاهش خنجر الماس و مسموم / درختانش همه پرخار و مذموم
دران نی سایه نی گلها نه اثمار / بهر یک شاخ آن پیچیده صد مار
اگر یک مار نیش بر کس رساند / نیش او جان ازو در دم ستاند
ازان صحرا خداوندم امان بخش / بجاه خواجه عالم مکان بخش
فصل صلوتک العلیا ربی / علی هذا النبی و ذا المربی
چو گشتی منقرض شاهی شاهش / نگشتی یاورش خیل و سپاهش
ازان صحرا یکی مرغ همی سند / که بودی دانه اش کوه دماوند
دران شهر آمدی شه را بگ میگرد / که شه را باید از شاهی آورد
همه خیل و سپاه شاه معزول / بتو و عیش شدندی جمله مشغول
پس از الباس خلعتهای فاخر / مزین ساختندی از جواهر
بیک مرکب سوارش ساختندی / در و گوهر نثارش ساختندی
رسیدی لشکرش از هر کرانه / شدندی جانب دریا روانه
چو باشه تا بدریا تاختندی / بکشتی جای آن شه ساختندی
چو کشتی آن سوی دریا رسیدی / شه از کشتی بساحل جا گزیدی
شه آنسو رفتی و کشتیش اینسو / روان کشتی بسرعت چون مه نو
پس از چندی دران صحرای ناکام / رسیدی مهر عمرش تا لب بام

بیا تا زود ازین صحرا گریزیم — بشهر آییم و رنگ نو بریزیم
برین ماتم گذشتی چونکه یک روز — تمامی خلق آن شهر دل افروز
زیک دروازه اش بیرون شدندی — بیک صحرا فراهم آمدندی
شدندی از خدا آن خلق بسیار — شدی نورا چو ماهِ نو طلبگار
ز وقتِ صبح تا هنگام پیشین — بیک جا جمع ماندندی چو پروین
درآمد ناگهان مرغی دل افروز — رسیدی همچو بختِ شاه فیروز
چه مرغی از یدِ قدرت سرشته — دل انگاری پری رشکِ فرشته
هما در سایه اش گشته همایون — شده طاؤس از رنگش جگرخون
عجایب دلربا نقش و نگارش — که شد از رنگ وهم مانی شکارش
بفرقِ شان شدی آن طیر طائر — بسانِ گنبدِ گردنده دائر
نمودی نغمهای شادی انگیز — شدی از نغمه بر عالم شکر ریز
پس آنکه بر سرِ هر کس نشستی — بر و آثار شاهی نقش بستی
نشاندندی بتختِ گوهر آگین — نهادندی بفرقش تاج زرین
تمامی لشکرِ خیل و سپاهش — روان باشه شدی تا بارگاهش
دران صدرِ معلی یک زمانه — نمودی پادشاهی آن یگانه
چو عهدِ شاهیش پایان گرفتی — رهِ آن منزلِ ویران گرفتی
بدینسان چند شه شاهی نمودند — دران صحرا بخواری مرده بودند
قضا را بعد چندی گشته شاهی — سلیمان شوکت و عالم پناهی
جهانبانی ز پیشانیش پیدا — همه فرِ الهی زو هویدا

دلش روشن ز شمع معرفت بود
کلامش جمله بودی حکمت آمود

دل پاکش ز حکمت بود مشحون
ز شاگردانش لقمان و فلاطون

مجملی یک غلام خانه‌زادش
نگر بودست ادریس اوستادش

دران کشور چو آن شه یافت شاهی
ز عدلش خاص و عام آمد مباهی

ز شاهی چون برو بگذشت یکسال
شد آگاهیش زان کیفیت حال

به خازن گفت رو گنجینه وا کن
به بنایان و مزدوران ندا کن

که تا یکسر بخدمت جمع آیند
چو پروانه به پیش شمع آیند

دمی نگذشته تا هر یک رسیدند
به پیش تخت شاهی صف کشیدند

بهر یک داد خلعتهای زرتار
که شد زان خیره چشم اهل دربار

سپس دامان ایشان از زر و دُر
چو بحر و کان بحکم شاه شد پر

پس آنگه گفت زینسان شاه والا
که تا یکسر روند آن سوی دریا

بنا سازند خوش اسلوب شهری
روان سازند در وی طرفه نهری

به اطراف آن شهر همایون
بنا سازند بستانهای موزون

دگر بسیار کس ز اهل زراعت
روان فرمود آن سو با بضاعت

که تا شغل کشاورزی نمایند
در ارزاق بر عالم گشایند

برفتند و بحکم شاه والا
بنا کردند شهری جنت آسا

ز اهل حرفه و اصحاب بازار
روان کرد آن طرف شاه جهاندار

ازین سو هر که آن سو رو نهادی
جهاندارش بسی انعام دادی

پس از چندی شد این شهر پر نور
ز رونق گشت آن معموره معمور

ازین معموره چون دلتنگ برافتاد دل تنگ گشت زین معموره ناشاد
پی آن مرغ بودی چشم بر راه که زو می‌شد تبه شاهی هر شاه
بحق میکرد دایم این مناجات که ای بخشنده ارزاق و حاجات
کزین معموره دل تنگم چو دشمن رسان ما را تو در معموره من
شبی سر داشت بر سجاده خاک دو چشم از گریه و جانسوز نمناک
که بانگ مرغ عادل خاست از در شنید این مژده و شد گشت مسرور
خلایق نوحه گر شد بود خندان خلایق غنچه و گل شاد و دوران
دل لبیس ماندگان در سوگواری روند خوشتر از فصل بهاری
خداوندا علی را چون ز عالم بری زین گونه سازی شاد و خرم
طفیل سید الکونین ذی الجود که عالم از طفیلش گشت موجود
بلا کن ترک اکنون این و آن را بزودی ختم کن این داستان را
چو شاهنشاه بانگ مرغ بشنید روان تا رود رفتن مصلحت دید
چو شه را سوی رود افتاد رهش بنو و بعیش روان گشته سپاهش
چو در کشتی نشست آن شاه والا صدف کشتی شد آن لولوی لالا
مه نو بود کشتی شاه چون بدر بماه نو عیان بین بدر ذو القدر
هنوز آن بدر اندر راه نو بود که دیدار ز دوری خلقی مسرور بود
سرایان نغمه گویان شاد و خندان باستقبال شاه خویش خرامان
گرفته تاج و تخت و چتر همراه نوازان مرحبا الحمد لله
قد تیک مبتهی قد جئت بالخیر لقد بورکت بالتسکین و السیر

بیا بنشین کنون بر تخت شاهی ... بسر بنهاد افسر فضل الهی
برگشتی شد برون و بر سر تخت ... قدم بنهاد آن شاهی جوان بخت
نثار افگن همه تا بارگاهش ... ربودندان همه فوج و سپاهش
همان صحرا از آن شاهی جهاندار ... شده چون جنت الفردوس گلزار
بیا تا شرح این مرموز گویم ... که خلقی گوش میدار و بشنویم
نخستین شهر این دنیای دونست ... که خلقی را درو اول سکونست
نخستین مرغ باشد بخت بیدار ... که ظلمش بادشاهی آورد بار
همان مرغ دوم کان سهمگین ست ... اجل باشد که آن بئس القرین ست
همان صحرا که هست آن سوی دریا ... بدان ای جان من کان هست عقبا
همان شاهان که پیش از شاه عاقل ... گذشتند و ز دین بودند غافل
که در ایام فترت دور شان بود ... ز بیداری نشد یک ذره شان سود
چو زاد آخرت با خود نبردند ... دران صحرا بناکامی بمردند
شه عاقل امام المرسلین ست ... خطابش رحمت للعالمین ست
برو حکمت و فرقان و ناموس ... نمود آن دوزخستان جمله فردوس
بیا تا دامن این شاه گیرم ... که در صحرای ناکامی نمیرم
خداوندا درود بیکرانه ... رسان بر روح آن شاهی یگانه
که راه نیک و بد ما را نمودست ... طریقش مایه سودای سود ست
ز قول و فعل خود آن شاه ابرار ... طریق رستگاری کرد اظهار
چه باشد با تو گویم رستگاری ... که دست از کار بد کوتاه داری

وگر هرزه از دست تو گناهی   بزودی جو پی غفرانش راهی
بیا تا راه غفرانت نمایم   در رحمت بروی تو کشایم
شنیدی کان سید عالم نبوت   اگر آن ره روی بهر تو سوت
که فرمود ست آن مهر نبوت   که ز بیابشتش از مهر نبوت
که چندا عمال غفران ذنوبست   اگر آن را کنی بهر تو خوبست
ذنوب اول د آخر بیک بار   بیامرزد بفضل خویش غفار
در ینجا عالمان را اختلافست   کنون آگاهیت بخشم که صافست
یکی گوید صغیره یک کبیره   شدست از اختلاف اینها اخیره
کنون روشن کنم من شمع انصاف   که تا آن ره شود از تیرگی صاف
بگوش خود بخست این قصه گیری   پی تعلیم خود زان حصه گیری

حکایت

شنیدم بود مردی اوستادی   خرد از وود مانش خانه زادی
بعلم دین چنانش بهره بود   که از علمش بعالم شهره بود
سوالی گر کسی از وی شنودی   جوابش با دلیل از وی شنودی
بسی بودند شاگردان آن پیر   همه شاگرد او نام دیگر
بشاگردان آن دریای زخار   بد ایشان اختلاف آمد پدیدار
چو حال اختلاف اوستاد شنید   ز لب باران در ز نیسان بیارید
که هرگز اختلافی نیست در وی   زمین بشنو خلافی نیست در وی
که هر دو چشم زین جنبیده گردد   کسی کو گرد آمرزیده گردد

چنین گفتند بشاگردان پرفن ‌‌ برین دعوی دلیل اکنون بیان کن

جوابش گفت آن پیر مربی ‌‌ که برهانش بود آیات ربی

که قولش رحمتی وسعت عیان ست ‌‌ عیان محتاج کی شرح و بیان ست

نباید رحمت حق تنگ کردن ‌‌ نه با قرآن بباید جنگ کردن

نه قول ربنا الله ست در گوش ‌‌ چرا لا تقنطوا کردی فراموش

ولیکن بشنوید این پند کامل ‌‌ که حق العبد در وی نیست داخل

نگردد این حقوق بنده مغفور ‌‌ که حق العبد شد زین دائره دور

بیا تا شرح این اعمال گویم ‌‌ حدیث دولت و اقبال گویم

که بهر حج چو در مکه رسیدم ‌‌ در آنجا یک کتاب طرفه دیدم

که در وی این احادیث پیمبر ‌‌ سراسر از مواریث پیمبر

درین معنی همه مرقوم بودند ‌‌ بخط هستند مختوم بودند

کنون بنگر روانش می نگارم ‌‌ ببین صفحهٔ خود مشکنابم

نخستین غره پیس ماحی درین باب ‌‌ نموده تشنگان را شاد و سیراب

پس آنگه شیخ جرجانی قلم زد ‌‌ چو حافظ منذری زرین علم زد

سپس ابن الحجر زو نقش برنگ ‌‌ چو بست آن رشتهٔ دین خوش زرنگ

جلال الدین سیوطی هم ازین کا ‌‌ بسان دیگران شد بخت بیدار

خداوندا بحق قائل القول ‌‌ رسول الله آن سلطان فی الطول

زغفران گرم کن هنگامهٔ من ‌‌ بپایان آر این خوش نامهٔ من

اخرج ابن ابی شیبة فی مسنده ومصنفه وابو بکر المروزی

في مسند عثمان والبزار عن عثمان بن عفان عن رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول لا يسبغ العبد الوضوء الا غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

نخست ابن ابی شیبه و بوبکر　　دگر بزار گو بودست بی بکر

روایت می کند از ابن عفان　　که من بشنیدم از سلطان ورسان

که سلطان آنکه ختم المرسلین ست　　شفیع امتان مذنبین ست

وضو را هر که کامل مے نماید　　خدا بروی در غفران کشاید

ذنوب اول و آخر تمامش　　بیامرزد خدا از فیض عامش

هلا تا معنی کامل بگویم　　درین میدان چه خوش بهر تو پویم

که هر فرض و سنن یا مستحبات　　ادا سازی همین باشد کمالات

ز مکروهات این کار گرامے　　شوی گر مجتنب مرد تمامے

هم از آبے که مستعمل شد از تو　　کنی از وی حذر خوبست نیکو

ذکر اسرار وضو

تو اسرار وضو اے یار جانی　　ز من بشنو اگر آن را بدانی

اشارات خفی در وی نهانست　　بیان سازم که این جای بیانست

بود شرط نماز اول طهارت　　اگر نبود نماز تست غارت

طهارت کی میسر گشت بی آب　　کز و باغ حیاتت هست سیراب

بدست تو نخستین آب داوند　　باین ایما و گوشت تاب داوند

که شکری کن که این لبس بشمارست　　کز و باغ حیاتت را بهارست

چو ذوق و رنگ و بویش خوب یابی ‌‌ ز استعمال آن سر بر نتابی

ببینش گیر رنگش بین که چون است ‌‌ مصفا بنگری یا تیره گون است

دگر کن مضمضه تا ذوق یابی ‌‌ چو یابی ذوق اکنون کن شتابی

تو استنشاق کن پس بوی او گیر ‌‌ چو یابی خوش بکن در فرض تاخیر

نخستین رو بشو پس دستها را ‌‌ سپس کن مسح سر پس شو و پا را

چو اول شست شستی هست اینجا ‌‌ که اول دستها را شو و زان پا

پس آنگه رو بشو تا نور یابی ‌‌ ازین مشغل سوی مولی شتابی

ز تبیض الوجوه ای یار جانی ‌‌ دران عالم ز حق یابی نشانی

ز تسود الوجوه آزاد گردی ‌‌ بجنت تازه رو و شاد گردی

بود ایما ز مسح گردن و گوش ‌‌ که من قولت شنیدم از سر هوش

چو بشنیدم بدان گردن نهادم ‌‌ تو کن از فضل خود آزاد و شادم

ز مسح سر بود زینگونه ایما ‌‌ که من بر سر نهادم حکم حق را

چو پا شوئی رهی از لغزش پل ‌‌ چو غنچه جمع خوش بشگفته چون گل

بود شادان بگلزار امانی ‌‌ که او را جنت الفردوس خوانی

درین ذکر وضو یک داستانم ‌‌ بیاد آمد کنون من بر تو خوانم

حکایت

که شمع عرش و کرسی ضوء افلاک ‌‌ همین گلدسته از باغ لولاک

گرامی گوهر دریای حیدر ‌‌ چراغ خانه بنت پیمبر

حسن کو معدن خلق حسن بود ‌‌ امام و سید اهل زمن بود

برون از خانه چون دُر از صدف شد / بمسجد رفت و مسجد زو اشرف شد

میان جمع اصحاب پیمبر / نشست آن شمع احباب پیمبر

که آمد ناگهان اعرابی از دور / چو دید از دور آن فواره نور

سلامش کرد و مشغول وضو شد / وضو از دست او بی آبرو شد

گهی تقدیم را تاخیر بنمود / گهی تغسیل از سه بار افزود

گهی ناشسته عضوی پاک بگذاشت / گهی می‌شست و روی لمعها داشت

حسن چون دید بی تابانه برخاست / نبیروش رفت نزدیک آرزو خاست

که دارم التماسی گر برآیی / مرا مرهون احسانت شماری

بیا و بر وضوی من نظر کن / که گر سهوی کنم یارا خبر کن

عرب گفت از دل و جان چاکرستم / وضو کن بر وضویت ناظرستم

وضو در پیش او آن رهنما کرد / بآن طوری که می باید ادا کرد

سپس گفتش اگر کردم خطائی / مرا آگاه کن زان ناروائی

خجل شد در زمان آن مرد زین قول / بسی بر خویشتن میخواند لاحول

علی زینگونه می باشد نصیحت / نه از توبیخ و ایذا و فضیحت

مرا خلق حسن یارب عطا کن / ز بند تلخ گفتاری رها کن

واخرج ابو عوانة فی صحیحه عن سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قال حین یسمع المؤذن اشهد ان لا اله الا الله رضیت بالله ربا وبالاسلام دینا وبمحمد نبیا وفی لفظه رسولا غفر له ما تقدم من ذنبه

دگر بین در کتاب بو عوانه | که در تصحیح بد شیخ یگانه
روایت می کند از سعد وقاص | که بود او مقتدای اهل اخلاص
که فرمودست فرمودست سرور | برو صلوات از الله اکبر
چو الفاظ تشهد از مؤذن | رسد ناگاه اندر گوش مومن
بخواند در جوابش این دعا را | گناهش عفو سازد جمله مولا
برین دعوی کنون آرم گواهی | که مجرم را بود پشت و پناهی

حکایت

شنیدستم که خاتون الخواتین | زبیده آنکه بود ام السلاطین
گل عباسی و در باغ عباس | وگر نشگفته از احد من الناس
ز آثارش ببین آن نهر موقف | جزا دیگر که گشته از بهر موقف
گلستان حج ازوی شاد و تابان | تعالی الله زهی جود و زهی شان
ز اقلیم فنا چون رخت بربست | بر اورنگ بقا دل شاد بنشست
پس از فوتش شبی شب زنده داری | بخوابش دید در باغ و بهاری
بگفتا حال تو چون بعد مرگ است | که زادت جملگی با ساز و برگ است
بگفتا چون رسیدم پیش غفار | نیامد ساز و برگم هیچ در کار
گذر کردم در باغ بهاری | روان بودم بسان نهر جاری
روان همراه من همزادگانم | بهم در گفتگو جاری زبانم
که یک ناگاه گلبانگ شهادت | رسید از مؤذنم بر وفق عادت
بسان غنچه خاموش ایستادم | جوابش چون گل بشگفته دادم

زآدابیکه کردیم با شهادت — خدایم داد اقبال و سعادت
خداوندا بوقت جان ستانی — مرا شهد شهادت را چشانی
علی بکشای حسن سیومی را — نمایان کن لباس رستمی را

واخرج ابن وهب فی مصنفه عن ابی هریرة رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول اذا امن الامام فامنوا فان الملئکة تؤمن فمن وافق تامینه تامین الملئکة غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

زخامه نامه را عنبرفشان کن — حدیث بوهریره را بیان کن
چنین گوید که پیغمبر بفرمود — در غفران بروی خلق بگشود
امام تو چو در سبع المثانی — کند آمین تو هم آمین بخوانی
گر آمینت به آمین ملائک — موافق گشت ای جانم یکایک
تو هم مغفور و هم مرحوم گردی — گنه چون دور شد معصوم گردی
دلیلش آمد اندر سورهٔ هود — که رب العالمین در وی بفرمود
که دایم کن نماز پنجگانه — که از حسنه شود جرمت روانه
نمازه را با حضور قلب خوانی — بدرگاه خدا خود را رسانی
چه خوش گفت آنکه لولاکش بود تاج — نماز از بهر مؤمن هست معراج
اگر در مسجدی جان رفت در سیر — بود بهر تو مسجد بهتر از دیر
روی در دیر و با حق گر بسازی — یقین میدانم که مرد پاکبازی
خداوندا بخود مشغولیم ده — زغیر خویشتن معزولیم ده

ذکر اسرار الصلوة

ز اسرار صلوة اکنون بگویم
که دارم زآب پست آبی بجویم

درین غبرا بزیر چرخ اخضر
موالید ثلثه هست بنگر

اگرچه بی زبان و بی دهانند
ز تسبیحش اگر غافل بمانند

بمانند هم در عدم منزل نمایند
وگر در عالم هستی نیایند

یکی بنشسته دیگر ایستاده
سوم داد رکوع و سجده او

همین سه حرکت اندر نمازست
بداند هر که او از اهل رازست

چو بنمای نماز خویش کامل
شوی در بندگی با هر سه شامل

چو استادی به پیشش دست بسته
شوی زین نخوتت خوار و شکسته

درینجا با نبات انباز کردی
تو بودی صعوه اکنون باز گردی

چو بار عظمتش بر تو رسیده
شدی راکع وزان پشت خمیده

درینجا عظمتش را زان بیان ست
که آن تعظیم بر بالش گران ست

به تسبیحش چو برخوردار گشتی
درینجا با بهایم یار گشتی

پی سجده چو در پستی رسیدی
خدا را برتعالی برگزیدی

درینجا ربی الاعلاش گویند
شده خود پست در علیاش جویند

درینجا با همه حیوان ساجد
تو شامل گشتی ای شمع مساجد

چو بنشستی و گفتی التحیات
شدی شامل به تسبیح جمادات

نمازت ختم شد چون تشهد
درین تربیت از اسرار سرمد

که وقت رفتن از در بارت آمد
ز نخل زندگی این بارت آمد

درین دم ختم شد بر تو سعادت　　که آمد ختم کارت بر شهادت
ز ختم الانبیا تا وقت آدم　　رسیدند انبیا بر خلق پیهم
فقط بهر تشهد آمدستند　　بدین عهد و تعهد آمدستند
مفاد و مقصد توریت و انجیل　　همین بود ای پسر بی قال و بی قیل
مفاد صحف ابراهیم و موسی　　همین توحید بود ای مرد دانا
مفاد جمله قرآنست لاریب　　ازین زیور بجو دا افزوده زیب
ازین رو افضل الذکرش بگویند　　ازینجا آخر الفکریش بگویند
الهی ختم کارم بر شهادت　　شما تا یابم آن دار السعادت
سلامست گر بسیار و گر بیمن سست　　درین یک نکته بهر خود روه بین سست
نیت کن کای خدا اکنون سلام　　رسان از فضل خود بر جمله عالم
که تا لازم شود بر شان جوابت　　نماز تو کند ایزد اجابت
دگر رمزی بگویم اندرین باب　　اگر شوقت بود دریاب دریاب
که بر هر جزو عالم حق محیط ست　　اگر باشد مرکب ور بسیط ست
چو خلق اندر نماز خود در آیند　　توجه سوی کعبه چون نمایند
بگویم اندرین سر بسیت باریک　　کز و روشن شود دلهای تاریک
خدا چون خواست خلق این میں پیدا　　نمود او نقطه را ز آب پیدا
چو آن یک نقطه را مبسوط کردند　　دو عنصر را بهم مربوط کردند
همان کعبه ست کان اصل زمین ست　　بنحل اقش هزاران آفرین ست
شده زان خاک آدم آفریده　　بقول فاجتباه او برگزیده

زکرمنا بکرم ساختندش ‫ علم شد علم را افراختندش

هم او را کرد مسجود الملائک ‫ هم او را کرد سلطان الممالک

خلیفه شد ز سلطان السلاطین ‫ چو اصلش بنگری یابی همان طین

چو باب بندگی بر خود گشاید ‫ توجه سوی اصل خود نماید

که تا او از زبان حال گوید ‫ ز تو آلایش نخوت بشوید

تو از خود دور کن این عجب و پندار ‫ تو اصل خویش را ایندم به پیش آر

تو تسویف و تانی را بحل کن ‫ مرا یک مشکلی مانده هست حل کن

بهر رکعت چو یک یک هست ارکان ‫ چرا شد سجده را تکرار ایجان

بگویم سجده اصل هست ای برادر ‫ وگر اتباع او هستند یکسر

که آن ختم خشوع است و خضوع است ‫ ازو پس جانب مولی رجوع است

ندانی انتخاب جمله صلوات ‫ همین سجده بود فی الاصل و الذات

بوقت شکر و در عین تلاوت ‫ همی جویند زین حلوا حلاوت

ذکر حضوری قلب در نماز

حضوری قلب است و دیگر ضروریست ‫ وگر نبود حضوری سخت دوریست

بیا ذکر حضوری با تو گویم ‫ حضوری گر سکنی بکیدم بسویم

حضوری آنکه پنداری قیامت ‫ اقامت کرد در وقت اقامت

دو پایم بر صراط مستقیم است ‫ که از امید پایم پر ز بیم است

پس پشت است عزرائیل قائم ‫ که کارش کشتن خلق است دائم

ببالای سرم عرش برین است ‫ که آن دربار رب العالمین است

یمینم لشکر ز اعمال نیکوست　　یسارم دشمنان سخت بدخوست
بزیر پای من دوزخ عیان ست　　که جای کافران و فاسقان ست
بپیش روی من خلد برین ست　　اگر زینهار هم جای من این ست
ز دل دریا و حق مشغول بودن　　ز فکر ماسوی معزول بودن
حضوری دل این ست ای برادر　　اگر گفتار من داری تو باور
بیا تا داستان بر تو خوانم　　ز گلزار حضوری گل فشانم

حکایت

علی بن الحسین آن شمع نور　　بزین العابدین در عرف مشهور
نگر آن مرشد اهل سعادات　　چو سرو استاده شد در باغ صلوات
دران خانه که بود آن شاهزاده　　ز هر جانب بر و آتش فتاده
میان آتش ابراهیم کردار　　بحق مشغول بود آن صاحب اسرار
چو خلق آن شعله جواله دیدند　　ز هر جانب چو پروانه رسیدند
بران دیوانه چون آبی فشاندند　　بصد تدبیر چون شمعش را نشاندند
ز ابر بهمن و مشک و سبو پیش　　بخاک آمیختند آن آبرویش
چو آتش مرد در خانه رسیدند　　مر او را در نماز استاده دیدند
چو فارغ از نماز آن شاه گردید　　یکی از همنشین از وی بپرسید
چو آتش در گرفت از هر کرانه　　برون چون نامدی شاها ز خانه
بگفتا چون رخ آتش بدیدم　　صدای حق حق از هر سو شنیدم
ازان نار جهنم یادم آمد　　همان عقل خرد بر بادم آمد

تصور چون دلم آن نار بنمود ‌ ‌ ‌ مرا این نار چون گلزار بنمود
ازان آتش که گویم بیمناکست ‌ ‌ ‌ ز هر آتش یقین دانم که پاکست
خداوندا ز هر آتش امان بخش ‌ ‌ ‌ طفیل خواجهٔ کون و مکان بخش

وعن علی بن ابی طالب رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من صلی سبحة الضحی رکعتین ایماناً واحتساباً غفرت له ذنوبه کلها ما تقدم منها وما تأخر الا القصاص

علی آن آفتاب چرخ ایمان ‌ ‌ ‌ امام و مرشد ارباب عرفان
ازو شد مفتخر شمشیر و خامه ‌ ‌ ‌ بود بر فرق دین مثل عمامه
امام شرع و داماد پیمبر ‌ ‌ ‌ ابو الآبای اولاد پیمبر
روایت می کند آن مرشد دین ‌ ‌ ‌ که من بشنیدم از خیر النبیین
دو رکعت هر که وقت چاشت خواند ‌ ‌ ‌ گناهش ز اول و آخر نماند
دو شرط اینجا ازان عالیجناب است ‌ ‌ ‌ یکی ایمان و دیگر احتساب است
همان معنی ایمان ست ای یار ‌ ‌ ‌ که در علم کلام آمد بتکرار
دو ارکان و دو اوصاف اندر آنست ‌ ‌ ‌ بیان سازم که این جای بیانست
بود ارکانش توحید و رسالت ‌ ‌ ‌ بدان اوصاف تصدیق و مقالت
بود این ضد کفر ای سوسن پاک ‌ ‌ ‌ چسان باشد مراد شاه لولاک
نماز و کافر این امر عجیب ست ‌ ‌ ‌ ازین توفیق کافر بی نصیب ست
مگر معنی ست تصدیق مجرد ‌ ‌ ‌ درینجا از پی یک فعل مفرد
چه ذهنش چونکه تصویر گناهان ‌ ‌ ‌ کند یکبارگی تجدید ایمان

پس آنگه این دو رکعت را مقابل / بدو چون کرد حیرانش شود دل
که دریا نوشی از صعوه محال ست / مگر این قدرت ایزد تعال ست
چو دل بر قدرت قادر گمارد / کند عفوش جزا زو باز دارد
پس از ایمان چو لفظ احتساب ست / ببین ای جان که این معنی صواب ست
چو هر دو قول مترادف فتاد ست / ز هر دو لفظ یک معنی مراد ست
ببین ای جان که خوش اسرار گفتم / بگوش آویز این گوهر که سفتم
پس این هر دو ببین الا القصاص ست / حذر کن زین گنه کان بی مناص ست
بیا بنگر بسان قول استاد / پیمبر هم در اینجا کرد ارشاد
اگرچه قول او از اجتهاد ست / تو باب نص ببین اینجا گشاد ست
تو معنی قصاص ای بنده پرور / جزای کار بد میدان مقرر
همان حق العباد ست ای خردمند / کزان افتد بدان در پای تو بند
اگر از حق بنده دور باشی / یقین دانم که تو مغفور باشی
عدالت چارهٔ این مرض باشد / ادا کن آنچه بر تو فرض باشد
چه سیم و زر چه دشنام و چه آزار / همه این بار را از خویشتن بردار
چو این بار از سر خود برفگندی / بلاشک دان که هیچ جرم کندی
ترا در دو جهان بهبود باشد / ز تو خلق و خدا خشنود باشد
بیا بشنو تو از من داستانی / که من بشنیدم از شیرین بیانی

حکایت

شنیدستم که شاهی بود در هند / سلاطینش جمله از بنگاله تا سند

ز سر حد جهان چل تا لب یم — همه در قبضهٔ حکمش مسلم
چو فوج و لشکرش بیحد و عد بود — برآورد بدست از اعدای او دود
ز فیضش ذله بر همواره دنیا — ز جودش در عدم شرمنده یحیی
همه عزم عدالت گستری داشت — عجب خوی رعیت پروری داشت
چو او را همسر فاروق دانم — بسی عیب ست گر کسری اش خوانم
جهان آسوده در ظل پناهش — بشهر آگره بد تخت گاهش
زنی زرگر دل آرای جوانی — بوصفش هر زبان شکر فشانی
بیا تا من سراپایش بگویم — درین میدان بزور طبع پویم

بیان سراپای ان زرگر

سراپایش سراپا نازنینی — ز هر عضوش هزار انداز بینی
پری زادی پری روی پری خو — غلط گفتم پری شرمندهٔ او
جدا از حسن و از نازش سرشته — رخ او رشک گلزار بهشت ست
شدی گر حور و غلمانش مقابل — ربودی در زمان از دستشان دل
مر او را از لطافت آفریدند — ازان بر جمله خوبانش گزیدند
نخستین وصف موی سر نگارم — بسیمین صفحهٔ خود مشکبارم
چه گویم وصف موی سر که چون ست — نه پیش مشک چینی بسته خون ست
نه مو از عنبرش تاج ست بر سر — نه سنبل آن شب داج ست بر سر
میان مو خط فرقش نمودار — چو خط صبح پیدا در شب تار
جبینش ماه نو را بنده کرده — هزاران بدر را شرمنده کرده

رخش بر چرخ خوبی آفتابی — دل خورشید از رشکش کبابی
فرشته چون بدیدی روی آن ماه — ستا[ی]ندی بر کیسای روی علی الله
دو زلف عنبرین تا پای کوشش — شدی از سر دو جانب خاک بر دوش
دل عشاق از و در دام بودی — غلط گویم که زو گم نام بودی
رخش گنج ست هر دو زلف ماران — ز دست خالق او را پاسداران
ندیدی گر بهم شام و سحرگاه — بیا بنگر بروی زلف آنماه
دو ابرویش بود بیتی جهانگیر — که حق در وصف حسنش کرد تحریر
دو چشمش فتنهٔ آخر زمانند — ملائک رو ببانگ الا امانند
ز سحر و غمزه و نازش سرشتند — بدستش موت عشاقان نوشتند
مژه تیرست و ابرویش کمانست — نگاهش تیر زن عاشق نشانست
صف مژگان آن عیار خونخوار — زند بر هم صفوف ترک خونخوار
سخن در گوش او رانیم یا نه — دو گوشش را صدف خوانیم یا نه
صدف زینسان که دیدی ساختهٔ هوش — که بنماید گهر را حلقه در گوش
بود منقار طوطی بینی او — تعالی الله زهی خوب بینی او
بلی خود بینیش زان رو بلندست — که او چون بخت شاهان سر بلندست
دهان خود نخستت از شهد شویم — سپس وصف دهانش را بگویم
دهانش نقطهٔ موهوم یا میم — زبانش ماهی از حوض تسنیم
لبش نازکتر از برگ گل آمد — خجل از رنگ او لعل و گل آمد
ز دندانش نمان سلک گوهر — و زو هر گوهری تابنده اختر

چو هنگام تبسم لب کشاید — بنات النعش و پروینش ستاید
ز رشک خندهٔ آن چشمهٔ نوش — شد از کبک دری قهقه فراموش
چنان شیرین کلام ست آن پری زاد — که هر کو بشنود گردد چو فرهاد
کسی کو دل بران سیب زنخ بست — بنای عمر خود بیشک بیخ بست
بیاض گردن او انتخاب ست — غلط گفتم که مینای شراب ست
بود چون صفحهٔ سیماش سینه — دو پستانش دو سیب خوش قرینه
غلط گفتم ز سرو حسن نار اند — دو نارنج اند یا هر دو انار اند
شکم را حوضهٔ سیماب گویم — همان نافش درو گرداب گویم
بر و دوشش بود غارتگر هوش — اگر بینی کنی خود را فراموش
همان پشتش که خلشی را پناه ست — بدیوانش عجائب تکیه گاه ست
دو سیمین ساعدش از عاج صافی — همین طوق از پی عشاق کافی
کفش خورشید چرخ دلربائی ست — شعاعش پنج انگشت حنائی ست
میان او بود باریک بسیار — بچشم فکر هم نامد نمودار
میانش را نمیدانم چسان ست — همین صرف میان اندر میان ست
سخن را چون ز زیر ناف گویم — حیا می آیدم گر صاف گویم
بزیر ناف او درجی نهان ست — برو مهر خداوند جهان ست
عجائب غنچهٔ نشگفته آنجاست — غلط گفتم دری ناسفته آنجاست
در آنجا گندم باغ جنان ست — که برق خرمن آدم همان ست
تنش خرمن نسرین ست یا گل — خمیر سیم خالص یا خمیر گل

بوصف زانویش یارب چه گویم — که وایم دست بر زانو از وهم
گر آیینه بدو هم تاب گردد — شود بی تاب نی نی آب گردد
بلورین ساق آن جانانهٔ حسن — بود شمعی بدولتخانهٔ حسن
کف پای نگارینش حنائی — بود رنگین بخون هر فدائی
بهر انگشت او بدر کمالی — ز هر بدرے نمایان شد هلالی
سراپا عضو عضوش ناز و انداز — همه کارش فسون و سحر و اعجاز
سکون و حرکتش غارتگر جان — بلا و فتنه هر دو نثار و قربان
لطافت از رخ او جوش در جوش — نزاکت با قد او دوش بر دوش
لباسش نور و میگویم قدش طور — عیان بین معنی نور علی نور
بهر عضوش ز زیورها بهارے — چه میگویم بهر زیور نگارے
رخش خورشید را شرمنده کرده — قدش سرو و صنوبر بنده کرده
دران شهر یکه همچون بوستان بود — گلش آن بود شاهش باغبان بود
هزاران عاشق و شیدااش بودند — هزاران محو در سودااش بودند
بهر محفل شدی ذکر جمالش — بهر مجمع ز اوصاف کمالش
بامید وصال آن پریرو — بکویش آمدے خلقے ز هر سو
پریرو دائما پرده نشین بود — بسان زاهدان خلوت گزین بود
بجز خویشان کسے رویش ندیده — نه کس از پرده آوازش شنیده
ولیعهد شهنشاه زمانه — که بد در حسن بی مثل آن یگانه
چو شام و صبح در دربار رفتے — ازین ره دائما بسیار رفتے
بروزے آن دل آشوب زمانه — برای غسل شد بر بام خانه

برون از جامه چون سیر گردید — فلک آن زلف را زنجیر گردید
ز مشرق چونکه دیدش مهر تابان — پی او سوی مغرب شد شتابان
تن شوی چه بر خود آب انداخت — تو گویی طشت دستی ناب انداخت
زمین چون یافت از وی طشت گوهر — نثارش کرد بر وی عنبر تر
هوا را چونکه بوسه او رسیده — دو دسته بهرش از بهر سود دیده
هوای وصل او چون داشت در سر — گرفت آن دلربا را تنگ در بر
دل آتش ز رشکش و سپندم سوخت — که بختم دیده ام از دیدنش دوخت
قضا را همرهان هم شاهزاده — به فیلی با سواران و پیاده
رسید آنجا و چشمش چار گردید — مقابل با بت خونخوار گردید
بد انسان آتش عشقش دلش سوخت — که گویی چشم دل از زندگی دوخت
قضا آندم اگر یاری نمودی — اجل این بخت بیداری نمودی
می آشفتگی چون کرده مستش — خرد آندم ولی بگرفت دستش
در آن آشفتگی و نیم مستی — چنان سر زد از و چالاک دستی
که زد بر سینهٔ او بیژه پایان — بخندید و نزد آنجا گرد جولان
پری رخ زخم پایان چون بر جگر خورد — تو گویی زخم صد تیر و تبر خورد
به خنجر خورد شرم اول نهان ماند — زبانش لال گشت و در بیان ماند
سپس بی اختیار آن شوخ چالاک — چو بسمل سو بسو غلطید بر خاک
گهی از همرهان می‌خواست خنجر — که خود را کشت سازد آن ستمگر
گهی با ناله‌ها می‌جست هلاهل — که گردد مشکلش از خودکشی حل
گهی گفتی که راه چه کدام است — که اکنون زندگی بر من حرام است
همه گفتند زینها یک و انیست — گنه هرگز درین معنی ترا نیست

ز تقدیرِ خداوندیست این کار
خدا را بخشید این کار بگذار

چو فیلِ زنگ از یکسوی عالم
بهم گشتند چون مجموعهٔ غم

بمصر روز ناگه تاخت کردند
متاعِ شهر یکسر پاک بردند

ز بیمش جمله در خانه خزیدند
کس و ناکس تمامی آرمیدند

تمامی زرگرانِ شهر یکبار
چو پیر و دین جمع گشته دشتیار

بدینسان مشورت کردند باهم
که فردا جمله باید شد فراهم

نشیند شه چو بر تختِ عدالت
کنیم فریاد زین جور و بطالت

اگر دادم دهد در شهر باشیم
وگرنه راهِ دیگر شهر رانیم

بدین میثاق باهم عهد بستند
تبانِ بیوفائی را شکستند

سحرگاهان که شاهِ مهر انور
به تخت زر برآمد چون سکندر

سپاهِ زنگبارِ ظلمتِ شب
نهان گردید چون عنقای مغرب

عدالت گستری ز انسان عیان کرد
که رسمِ ظلم از عالم نهان کرد

شهِ هندوستان بر رسمِ عادت
به تخت آمد ز ایوانِ عبادت

بدیوانی که خاص و عام را جاست
دران بهرِ عدالت محفل آراست

رسید از دور در گوشِ جهاندار
صدائی الغیاث از سوی بازار

ملک فرمود در دم حاجبان را
که زود آرند این درماندگان را

بوفقِ حکم شه از جا دویدند
رسانیدند و در خدمت رسیدند

ازان ها شه چو از یک حال پرسید
از و آن حال بالتفصیل بشنید

چو شمع افتاده آتش در تنِ شاه
برآمد سوزش از پیراهنِ شاه

مژه از غصه شه همچون سنانها ... که خواهد دوخت از وی خانمانها
بیفگند از غضب چون بر جبین چین ... فتاده زلزله از هند تا چین
چو بد صبر و سکونش از غضب بیش ... خرد میداشت دست خویش در پیش
شهنشه در زمان آب وضو خواست ... وضو فرمود پس سجاده آراست
دو رکعت با حضور دل ادا کرد ... نه از بهر ریا بهر خدا کرد
پس آنگه گفت با خاصان دربار ... که نخل حکم من زین سان دهد بار
که زوج آن زن مظلوم ایدم ... بفیل شاهزاده شاد و خرم
نشیند جانب آن کوی راند ... شود استاده چون خود را رساند
زنی شهزاده را بر بام زرگر ... کند استاده عور از پای تا سر
همان زرگر بدانسان بیژه پان ... زند بر سینه آن عریان و حیران
درین حکمم اگر اهمال گردید ... بپائی پیلها پامال گردید
چو خاصان حکم شه را گوش کردند ... همه آندم وداع هوش کردند
وزیر اعظم شاه جهاندار ... ز جا برخواست در تنفیذ این کار
نخستین زوج آن مظلوم را خواند ... بر او چون ابر نیسان گوهر افشاند
هزاران خلعت و نعمت بدو داد ... دل غمگین او بنمود زان شاد
پس آنگه خواست راضی نامهٔ او ... که تا یکسو شود هنگامهٔ او
بمهر قاضی و مفتی مسجل ... نمود و ساخت آن خط را مکمل
بدست شاه اوش شاه شد شاد ... هزاران آفرین بر شاهیش باد

واخرج ابو الاسعد فی الاربعین والقشیری عن انس

رضی الله عنهما قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قرأ اذا سلّم یوم الجمعة قبل ان یثنی رجلیه فاتحة الکتاب وقل هو الله احد وقل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ برب الناس سبعًا سبعًا غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر

انس گوید که پیغمبر بگفته است ||| عجائب گوهری از غفران بسفته است
هر آنکس کو نماز جمعه خواند ||| اماش چون نماز آخر رساند
نگرداند و پای خود سر سو ||| نشسته همچنان ماند که بود او
بخواند چار سوره گر بدانی ||| از آن چار است یک سبع المثانی
دوم زان سورهٔ توحید باشد ||| دو قل زان پس کزو شیطان هراسد
ولی این چار خواند هفت باره ||| شود زان نامهای جرم پاره
گناه اول و آخر ازان دم ||| شود مغفور از فضل معظم
علی این وقت ترک این و آن کن ||| فضیلتهای آدینه بیان کن

بیان فضیلت روز جمعه

بیا بشنو تو فضل جمعه اکنون ||| که هر فضلش بود چون در مکنون
نماید بو هریره این روایت ||| دگر جمعی ز اصحاب درایت
که شاه انبیا سلطان کونین ||| امام المرسلین و جد حسنین
چنین گوید که خلاق دو عالم ||| تمامی فضل جمعه بیش یا کم
ز رهطین یهودی و نصارے ||| نموده سر به مستور و اخفا
چو یکشنبه نصارا را سپردند ||| یهودان بهره از سبت بردند

پس این جا چون ما در رسیدیم | ز خوان جمعه پس نعمت چشیدیم

ز جمله امت از پس مانده گانیم | ولی در حشر ما از سابقانیم

نخست از ما حساب ما نمایند | نخست از بهر ما جنت گشایند

دگر بشنو ز اوس ابن ابی اوس | الهی باد جای او بفردوس

که فرمودست آن سلطان اکمل | که هست اندر روزهاتان جمعه افضل

که در وی ابو البشر را آفریدند | مر او را بر خلایق برگزیدند

در و مقبوض شد آن برگزیده | بصدر جنت اعلی رسیده

در و هم نفخ صور آید پدیدار | شود مر صاعقه را گرم بازار

بنزد هم کثرت صلوات بر من | در و سازید کین کارست احسن

همه گفتند کای سلطان ابرار | پس از مردن همیشه چون شود کار

تنت پوسیده گردد بلکه معدوم | شود صلوات ما چون بر تو مفهوم

نبی گفتش که تنهای رسولان | نگردد هیچگه پوسیده میدان

که اکل جسم پیغمبران را | زمین را منع فرمودست مولی

ز حبان و ز حاکم هم ز احمد | بدینگونه شده مروی مسند

بفضل او حدیثی در موطا | بخواندستم کنون میسازم املا

امام مالک آن سر دفتر دین | که بد هم شهری ختم النبیین

همی گوید که پیغمبر بگفته است | بفضل جمعه این گوهر بسفته است

که خیر الیوم فی الایام آنست | که در وی شمس طالع در جهانست

بود آن روز آدینه بلاریب | که دنیا را ز آدم داد حق زیب

هبوط آدم از جنت بدنیا — بروز جمعه هم شد ای دل آرا
وفات بو البشر هم اندران ست — بر اهل علم این معنی عیان ست
دران هم توبه اش مقبول گردید — ثمر از شجرهٔ غفران درو چید
دران گردد قیامت نیز قایم — ز نوم موت گردد خلق نایم
شود طالع چو روز جمعه خورشید — شود از زندگی یکخلق نومید
بجز انسان و جن کاین غافلانند — ز غفلت هیچ ازین معنی ندانند
بهر یک جمعه باشد ساعتی خوب — که دعای را بود محبوب و مرغوب
بلاشبه بود وقت اجابت — ولیکن مشکل افتد در اصابت
ز حفاظ احادیث پیمبر — درینجا اختلاف اقوال بنگر
ز بین الخطبتین آن یک خبر داد — ز بعد عصر این نخلش ثمر داد
یکی اشراق را آن وقت داند — دگر از استوا حرفی براند
اذان خطبه را زان یک بیان ساخت — دلیل و حجت خود را عیان ساخت
ولیکن ارجح الاقوال آنست — که آن از عترت سید بیان ست
یکی از عترت خاص پیمبر — روایت میکند زینسان ز حیدر
که من دیدم بچشم خویش اکثر — که آن خیر النسا بنت پیمبر
بروز جمعه بعد از عصر بر بام — شدی بالا و ماندی تا دم شام
چو در مغرب شدی خورشید انور — همی زیر آمدی آن مهر گستر
ز فعل سیده گردید روشن — که بی شبهه ست آن وقت معین

حکایت

بدید خالق الظلمات والنور / جبریل امین معروف و مشهور
رسید از سدره تا آئینه در دست / بپیش سید الکونین بنشست
چه آئینه بغایت روشن و صاف / چه قلب عارفان تابان و شفاف
ولیکن اندرو یک نقطه پیداست / بسان نقطهٔ دل کان سویداست
نبی پرسید ازوی کاین مجمل / چه باشد صاف گوای عقل اول
درین آئینه پیدا این چه نقطه ست / امین فرمود کین روز جمعه ست
پیمبر گفت جمعه چیست ای یار / مرا کن زود از حالش خبردار
امین فرمود بشنو ای مربی / که هذا الیوم من ایام ربی
بود در روزهای هفته این روز / عظیم القدر و همچو ماه دل افروز
درین آئینه مقصودست نمایم / دل او صاف او بهر تو گشایم
نخستین وصف و فضل آن بنایا / بیان سازم که بسیار است زیبا
خداوند وی همه امر خلائق / بآئین خوش و بسیار لائق
نموده جمع زین رو جمعه گویند / درو خلقی مراد خود بجویند
که در اوقات او وقتی عجیب است / که در وی داعیان را حق مجیب است
لعقبی نام او یوم المزید است / که بر اصحاب عقبی همچو عید است
لعقبی روز و شب هرگز نباشد / ولی مقدار او ایزد شناسد
بفردوسی که آن خیر الجنان ست / درو صحرای بیحد و کران ست
درو اطلال مشک از حد فزون ست / ز انداز و حساب ما برون ست
هزاران کرسیان از نور و زر / مرصع جمله از انواع جوهر

[illegible]

نهاد صف بصف در پیش اطلال ‌ ‌ ‌ ‌ که در توصیف او باشد زبان لال
بصف اولین کان کرسیانند ‌ ‌ ‌ ‌ برای انبیا و مرسلانند
دوم شد بهر صدیقان مقرر ‌ ‌ ‌ ‌ سیوم بهر شهیدان ای برادر
صف چارم برای صالحین ست ‌ ‌ ‌ ‌ همان اطلال جای مؤمنین ست
فراغت چون شود حق راز این ‌ ‌ ‌ ‌ زپیشش شاهی شان ای قرة العین
بجنت جنتی ها راه یابند ‌ ‌ ‌ ‌ بدوزخ ناریان یکسر شتابند
شود چون روز آدینه در آنجا ‌ ‌ ‌ ‌ بحکم قادر قیوم یکتا
بجنت صوت نی گویا ز الا ‌ ‌ ‌ ‌ بوقت جمعه با صوت دل آرا
بود مضمون او یا ایها القوم ‌ ‌ ‌ ‌ بشارات لکم فی ذلک الیوم
بود یوم المزید این وزر انام ‌ ‌ ‌ ‌ که یابند از خدا انعام اکرام
هلموا نحو صحرا المزید ‌ ‌ ‌ ‌ لکم فیها سرور کمثل عید
کشد این بانگ چون در گوش شان جا ‌ ‌ ‌ ‌ برون آیند شان یکسر زماوا
گروهی بر براق تیز رفتار ‌ ‌ ‌ ‌ روان گردند خندان برق کردار
گروهی بر سریر پادشاهی ‌ ‌ ‌ ‌ روان گردند با فر الهی
کسی بر بختی و کس بر عماری ‌ ‌ ‌ ‌ چو در جو السما ابر بهاری
رسند و اندران محفل فراهم ‌ ‌ ‌ ‌ شوند و شاد بنشینند با هم
پس از حملة العرش الکریم ‌ ‌ ‌ ‌ ندا آید ز درگاه عظیم
صفوا العرش العظیم ذی المقام ‌ ‌ ‌ ‌ هو النادی ز اصحاب الکرام
نخستین از جناب پاک قادر ‌ ‌ ‌ ‌ در آن محفل شود این قول صادر

که ای خاصان من وی بندگانم
مطیعان من و فرمان برانم

بعهد غیب چون وا ویتم تحقیق
رسولان مرا کردید تصدیق

بوحدانیتم اقرار کردید
بشرک و کفر پس انکار کردید

مطیع تا تمامی عمر بودید
بهر امر من اطاعت می نمودید

بود یوم المزید این وز بیشک
مراد خود ز من خواهید یک یک

ببخشم از مرادتان زیادت
که افزاید سعادت بر سعادت

همه گویند رضوانت بخواهیم
چنین خوش گوهر از کانت بخواهیم

کنون عطر رضا بر بندگان بال
که تا باشیم راضی از تو هر حال

جواب آید ز درگاه خداوند
که من از تان رضامندم رضامند

ز بستان رضا چون میوه چیدید
ز فضل من درین جنت رسیدید

بجز من کیست در کون و مکان پس
که بخشاید کسی را ذره و خس

درین یوم المزید ای بندگانم
مزید ابتغوا تا وا رسانم

بیک کلمه تمامی اهل محفل
نموده اتفاق و گشته یکدل

که ای خلاق و ای رزاق مطلق
خداوند دو کون و رب برحق

برافگن پرده تا روی تو بینیم
گل از باغ وصال تو بچینیم

فأرنا وجهک یا ذو الجمال
فانا نحن مشتاق الوصال

بلطف تو درین جنت رسیدیم
بفضل تو کلام تو شنیدیم

توجه کن که تا دیدار بینیم
کزین پس صبر را دشوار بینیم

بود این دم مراد و مقصد ما
که بینیم ذات پاکت آشکارا

بوفق خواهش آن قوم اکرم   برافتد آن حجاب و جسم اعظم
تمامی محو آن دیدار گردند   ز جام وصل او سرشار گردند
بوقت صبح چون خورشید انور   بر انجم چونکه گردد سایه گستر
بوند آن جمله زو نابود گردند   بذاتش محو بل مفقود گردند
قضای حضرت رب البرایا   نکردی گر به لوح این حرف املا
که سکان جنان هرگز نمیرند   بخود داغ فنا هرگز نگیرند
ز نورش یک بیک بیسوختندی   دو چشم از زندگانی دوختندی
بود زاین و متی و کیف و کم دور   تعالی الله زهی نور علی نور
پیمبر گفت ایمانم برین است   یقین است و یقین است و یقین است
ازین هر کس که او انکار دارد   بآخر جای خود در نار دارد
بود این لعنت آنکس را میسر   که منکر نیست بر قول پیمبر
چو اهل اعتزال و شیعه شوم   اگر رستندشان باشند محروم
بحسب قول خویش و ما و یاری   بری گشتند از امیدواری
برین معنی شنو یک قصه گویم   اگر دل سامعی داری بگویم

در بیان مجادله و منازعه فیمابین شیعه و سنی

میان شیعه و سنی به دیدار   پی بحث و جدال آمد پدیدار
چنین می گفت شیعه کاین محال است   که دیدنش خارج از وهم و خیال است
جوابش گفت سنی اینست مقدور   که موسی خواست از حق بر سر طور
ولی چون شرط آن مفقود گردید   ازان محروم آن مسعود گردید

دلی در عاقبت او را به بینم چه جا در جنت الماوی گزینم
که در قرآن و قول مصطفی هم شده ثابت مزن زین بیشتر دم
بگفتا غیبش دیگر تو دیگر بیان می سازی ای مرد ستمگر
نعم گر گفت این او لا همی گفت دری لا و نعم هر یک بسی سفت
بنوعی مشکل شان حل نمی شد شکوک از یکدگر زائل نمی شد
درآمد ناگهان آنجا فقیرے چو صبح دومی روشن ضمیرے
دل او روشن از مهر معانے لب او معدنی صد نکته دانے
بسان انبیا شاگرد جبریل از و حل مشکل اخبار و تنزیل
همه حقانیان را مرشد و پیر صف روحانیان از وی سبق گیر
چو آن بحث و جدال از هر دو بشنید جواب مسکت شان اینچنین دید
ز شان پرسید کای اصحاب تکرار ز علم عقلی و نقلی و خبر دار
حدیث لن عهدی پی خیانست یقین دانید یا در وی گمان ست
چنین گفتند کان حق الیقین ست کلام پاک رب العالمین ست
رسانیدست ختم المرسلینم بر بینیتم بر بینتم بر ابینم
بپاسخ گفت هر یک حصهٔ خود بگیرد بهر خود زین قول مسند
ز قول قدسی حق گشت مفهوم کزین نعمت بماند شیعه محروم
دگر آن سنیان کز جمعه دوانند ز اوراکش فتاده در قصور اند
خداوندا طفیل سرور دین امام المرسلین ختم النبین
بکن دیدار خود مارا میسر دران یوم المزید از فضل اکبر

علی در وادی دیگر تو بخرام
حدیثِ جمعه را آور بانجام

که سامع را نهایت انتظاریست
ز مقصد باز ماندن هرزه کاریست

چو نقدِ رخصت از حق باز یابند
همه در مسکنِ خود باشتابند

شود پس صورتِ ایشان مبدل
نهایت اجمل وافضل ز اول

چو ازواج و خدمشان را ببینند
همه یکبارگی حیرت گزینند

چو اعلامِ تعجب بر فرازند
ز حالِ شان بهم تفتیش سازند

شما رفتید چون خورشید گشتید
گدا رفتید چون جمشید گشتید

فزون حسن و جمالِ تان چسان شد
کمال اندر کمالِ تان چسان شد

همه گویند پیشِ حق رسیدیم
کلامِ او بگوشِ خود شنیدیم

رخش بی پرده دیدیم آشکارا
تعالی الله زهی حسنِ دل آرا

ز عقل و فهم و وهمِ ما براست
ولی دانیم کان ربی تعالی ست

زبان لال ست در اوصاف باری
تو هرگز چند و چون اینجا نیاری

چو با ازواج و احشام و وزاری
نمایند اختلاط و سازگاری

شوند از نورِ او آن جمله رخشان
بسان ماه از مهرِ درخشان

مرید از پیرِ خود چون مستفیدست
ضمیرِ ما ز پیش یوم المزیدست

بحمد الله که پیرے یافتم من
امام و دستگیرے یافتم من

شهید و غازی و سردار و سادات
امام و مرشدِ اهل کرامات

علم از شهرِ دهلی برکشیده
ببالاکوٹ رفته و آرمیده

غزا کرده شهادت یافت آنجا
سعادت بر سعادت یافت آنجا

چو زین مستمد اهل القبر آن شاه ‎ ‎ همیشه بود مانع واشت اکراه
لهذا قبر او بعد از شهادت ‎ ‎ نمیداند کس از اهل ارادت
یکی از جمله کراماتش همین ست ‎ ‎ که آن مقبول خیر الراحمین ست
محمد اول و آخر محمد ‎ ‎ میان هردو شان بنگر که احمد
جهاد این هر یکی از بهر دین کرد ‎ ‎ وگر دیگر پی تاج و نگین کرد
سواد بدعت از بنگاله تا سند ‎ ‎ نموده پاک و صاف از تحفهٔ هند
هتیلا شیخ سدّو خوار گردید ‎ ‎ یکی گز دوم دوم چون مار گردید
رسوم شرک و بدعت جمله خاک ستخست ‎ ‎ همه حلوای زیارت را نمک سناخست
همان حال و غنای صوفیانه ‎ ‎ شده متروک و خوار از هر کرانه
عشره ی وگریهٔ ماه محرم ‎ ‎ شده متروک مکروه و محرم
نه کس در مجمع سالار مسعود ‎ ‎ قدم فرسا شود با جمع موعود
نمی پرسد کس انبوهی مداری ‎ ‎ مدار جمله بر سنت گذاری
مرید و پیر دانش اینچنین اند ‎ ‎ همه بدعت گذار سنت گزینند
خداوندا طفیل شاه دوران ‎ ‎ امام المرسلین شمع رسولان
ز ابر فضل خود باران احسان ‎ ‎ بقبرش بار بخید و فراوان
چو کردی مرشدش گشتم مریدش ‎ ‎ ببر بابا البصیر ای مزیدش

شعر از آن دوران

فی بیان شیون الله تعالی

شیون حق تعالی بیشمار ست ‎ ‎ ز احصاییش خرد در زینهار ست
در و آشفته ماند فهم فهام ‎ ‎ ز علمش بیخبر جهال و اعلام

در فضائل رمضان

یکی تشبیه و یک تنزیه از ان هست … بقرآن چند جا زانها بیان هست
چرا در تیه حیرت مانده باشی … بر حمٰن کل یوم خوانده باشی
تامل کن بسوی گفتگوییم … که هر یک شبهه را کلی بشوییم
گهی وجه و گهی دست و گهی ساق … بخود نسبت کند خلاق رزاق
نهد گه دست بر دوش پیمبر … رساند سرویش تا صدر انور
گه از بارش الطیطا عرش خیزد … گه از دست پیمبر خاک ریزد
بوقت نیم شب بر چرخ اول … همی آید بوفق قول اکمل
چو در بطن جهنم او نهد پا … دهد پس بس بحق آن وقت آوا
بروز جمعه در صحرای مذکور … رود آن خالق الظلمات والنور
تمام این جمله تشبیهات دانی … بیا تا لوح تنزیهات خوانی
خداوند م چولیس کمثله گفت … همه خاشاک شبهه از وی فرو رفت
ز ذات بحث این باشد اشاره … درینجا شد کتاب علم پاره
بهر شیء ذات او اینجا محیط است … نمیگوییم مرکب یا بسیط است
ز سریانی و طریانی مبراست … منزه از تمامی گفتگوهاست
تو اسپ گفتگو زینسان مفرسا … پیمبر گفت لا احصی هم اینجا
درین دریا مزن هرگز علی دم … تو لا ادری بگو والله اعلم

واخرج ابو هریرة انه قال قال رسول الله صلی الله علیه
وسلم من صام رمضان ایمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه

شنو از دانش و عقل و درایت … که کرده بو هریره این روایت

که هر کو روزهٔ رمضان بدارد خدا در جنت غفرانش آرد

ذکر اسرار صوم

ولاکن سیر در گلزار روزه بیان کن یک دو سه اسرار روزه
از و بین نفس سرکش رام گردد وزو ابلیس بی آرام گردد
از و بخل و لیاست سست گردد بسوی بذل و همت چست گردد
تمامی خلطهائی خوار وارذل شود از صوم تحلیل و مبدل
اگر دل مهربان و نرم دارے به تیماری غریبان دل گمارے
چو رنج جوع و عطش خویش یابی برائی چارهٔ دیگر شتابی
چو اندر مصر قحط هفت ساله پدید آید چو در گلزار ژاله
نخوردی یوسف صدیق اکثر اگرچه بود ز اعیان توانگر
که از بی مایگان غافل نباشد ز خدمتهای شان عاطل نباشد
ریا از صوم ماند خوار و مهمل بود زو سمعه بیکار و معطل
شریک نیست یزدان اندرین کار دگر املاک هم ارواح هشیار
سموات و نجوم و عرش و کرسی تمامی صایم اند از من چه پرسی
اجر صائمان کی آن و این ست جزای خویش ذات رب العالمین ست
درین اسرار خدا داده ست توفیق بود مشروط آن ایمان و تصدیق
وگر این فرض را ذو القدر داند بتسویف و تأنی وا نماند
زبان از غیبت و عیب چینی هم از اکل حرام آزرده بینی
ز بهتان و هم از فحش و نمیمه فرو بندد ز گفتار ذمیمه

زدیگر پا بهما از بهر تکریم
کند این ماه را بسیار تعظیم

قیامش چون صیامش کرده لازم
بود همواره از بهرش ملازم

بود زینگونه آن مه کارسازیش
که کار آید چنین صوم و نمازیش

برین معنی ز من یک قصه بشنو
شراب کهنه خور از ساغر نو

حکایت

جهان پیمای بلدان و دیار
جلال الحق والدین البخاری

دلش از ما سوی خالی پر از نور
به مخدوم جهان معروف و مشهور

چنین گوید که در عالم نوردی
گذشتی بر سرم گرمی و سردی

بهر شهری شنیدستم عجائب
بهر جائی بدیدستم غرائب

شنو یک سرگذشتم کان عجیبست
برای عبرت تو بس غریبست

که من یک روز صحراها بریدم
بوقت شام بر منزل رسیدم

دهی دیدم کلان ولیک ویران
درو بس خانه از گبر و مسلمان

ز گبران چون تجنب برگزیدم
بکوی مومنان در دم رسیدم

بناگه مسجدی دیدم در آنجا
درونش رفتم و کردیم ماوا

پس از یکدم رسید آنجا جوانی
خلیقی دلربائی مهربانی

سلامم کرد و گفتا میهمانی
بلی گفتم بپاسخ گفت جانی

پس آنگه گفت تا باشی تو اینجا
بمهمانی کسی یارا مفرما

قبول ار دعوت کس می نمائی
بروی من در دیگر گشائی

بگفتم هرچه می گوئی برآنم
نتابم سر اگر باشد زیانم

برای چاشت من هم از پی شام — نمودی ما حضر دایم سرانجام

شنیدم حال او کین می‌پرستست — چو لاله دایما جامش بدستست

نه از کس مهر دارد نی زکس کین — نداند سنتی تفرین و تحسین

خبر از دنیا و گستی عقبی ندارد — خیال منزل و ماوا ندارد

ولی روز هلال ماه رمضان — رود همتا وان سوی ریاشتابان

بآیین بهین شوید تن خویش — بپوشد بهترین پیراهن خویش

مقیم مسجد گردد از ان شب — ز ذکر حق نه بندد هیچگه لب

همه شبهای روزه زنده دارد — چو روز آید نوافل گذارد

چو ابر آذری گریان سحرگاه — مناجاتی کند با ناله و آه

نماز عید را گاه یکه خواند — بمیدان هوا مرکب جهاند

مه روزه پس از یکهفته آمد — پس از یکسال ماه رفته آمد

مه روزه چو رخ بر چرخ بنمود — ز مستی می پرستانم بخبر بود

سحرگاهان برسم عادت خویش — بمیخانه شد از میخوارگان پیش

بعضش گفتا چرا اینجا رسیدی — مگر در شب مه روزه ندیدی

بگفتا شد مه روزه پدیدار — بگفت آری بپرس از شهر و بازار

چو این بشنید آهی کرد و افتاد — تو گفتی دور باشی خورد و جان داد

بماء الورد و صندل را ببویند — بتحریکش چو بیدارش نمودند

گهی زد دستها بر سینهٔ خویش — گه از ناخن نمودی روی خود ریش

گهی بر پشت دست خود بدندان — نمودی زخم هر زخمی نمایان

گهی از چشم نهر خون براندے / بوقتِ نوحه این ابیات خواندے

نوحه

دریغا حسرتا و وای و یلا / ز مجنون فوت شد تعظیم لیلا

دریغا روی خوبت را ندیدم / به تنبیهش چنین خواری کشیدم

به آفات و بلا شنا یابم اکنون / غریقِ بحر بی پایانم اکنون

تویی ماهِ مبارک ای دل افروز / شبت ذو القدر روزت عید نوروز

هست مفتاح ابواب سعادت / گشاده بر رخِ اهلِ عبادت

سه عشره در هست باشد بلاریب / بود هر عشره ات با فر و با زیب

باول عشره برکت میفزائی / بدوم باب رحمت می گشائی

بسیوم مغفرتها از تو یابند / اگر بینند در جنت شتابند

عباداتِ عباد از تو مکمل / ز تو شیطان مغلول و مسلسل

رسیدی هیچ تکریمت نکردم / باستقبال تعظیمت نکردم

نه تن شستیم و پوشیدیم جامه / نه بربستم بسر مشکین عمامه

نه وقتِ شام و نه مسجد رسیدم / نه تسحیر و نه بیدارے گزیدم

دریغا روزه اتم بر باد گردید / دل شیطان ز دستم شاد گردید

گهی بیهوش و گه باهوش بودے / گهی گریان و گهے خاموش بودے

گهے دیوانه گه هشیارے بود / نمی خورد و نمی خفت و نیاسود

پسِ یک هفته زین زندان بپرود / سوی خلدِ برین رحلت نمود

بخوردم از غم او بر جگر ریش / تنش شستم ز آب دیدهٔ خویش

کفن پوشانده در گورش نهادیم | بخاکش در ادیم و کز خاک زادیم
پس یک هفته در خوابش بدیدم | ز رویش دیده نزدیکش رسیدم
چه می بینم که رویش آفتاب ست | ز نشر مشک وی خور اندر حجاب ست
خرامان در خیابان جنان ست | ز رویش فر سلطانی عیان ست
بدو گفتم که گو حالت چنان ست | بگفتا مسکنم باغ جنان ست
بگفتم از چه رو این رتبه دادند | که بر رویت در رضوان کشادند
بگفت اینجمله از فضل یگانه است | بتعظیم مه روزه بهانه است
اگر از عقل کامل بهره دارے | بتعظیمش گهی غفلت نیارے

الحدیث واخرج النسائی فی الکبری وقاسم ابن اصبغ فی تصنیفه عن ابی هریرة رضی الله عنه انه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قام رمضان ایمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

ز نسائی که او امام اهل دین ست | احادیثش همه حصن حصین ست
بتصنیفش که کبری نام دارد | روایتش جمله از اعلام دارد
هم از قاسم که ابن اصبغ ست او | بتصنیفش همین ای یار خوشخو
که مسند گشته ز اصحاب درایت | نگر از بوهریره این روایت
که گفته ست او که ختم المرسلین گفت | برای مجرمین در یقین سفت
که در شبهای ماه روزه هر کو | قیام اللیل را بنمود نیکو
گناهش یک بیک مغفور گردد | دلش از نور دین پر نور گردد
حضور قلبیت در وی ضروری ست | اگر نبود حضوری جمله دوری ست

حضوری ل اندر باب تامین | بیان کردیم روزه گیر تسکین

در بیان فضائل تراویح

قیام اندر شب روزه است مسنون | لا اجبر و لیکن غیر ممنون
قیام آن تراویح است گفتم | برای توجیه خوش و درد انه فهم
بود آن بیست رکعت در شب صوم | پس از فرض عشا لکن مع القوم
جماعت گر نه آید بیست میسر | بکن ترکش فرادی اوست بهتر
قیام اللیل یا در روزه بنشسته | بدین اجماع ارباب یقین هست
اگر قرآن بخوانی در تراویح | بود در خانه کو بست مصابیح
چو اندر چند شب قرآن بخواند | نه باید روزه را پایان رساند
تو شغل این نماز از دست مگذار | که در دیگر قیامست با شدت یار
نسازد و ستم اسقاط تراویح | که شد در متن مذکورش بتصریح

حکایت

ابو جعفر محمد شیخ کونین | علی مرتضی را قرة العین
امام و مرشد ارباب ایمان | بدو شرع و طریقت یافت بنیان
سبیل معرفت زو گشت پیدا | ز دریای حقیقت در یکتا
شد آن شاه سریر سرفرازی | به بیت فاطمه روزی نمازی
چهی بود پیشش قریب سجده گاهش | که بد تحت الثری تا نیم راهش
بگرداگرد آن چاه نمازے | دو سه اطفال میکردند بازے
امام جعفر صادق در آن حال | شد از شهزادگی در جمع اطفال

ز جور و چرخ ناموافق — بچاه افتاد چون صدیق صادق
چو اهل مجلس آوازش شنیدند — به بیت فاطمه تکبیر دیدند
به بیج ماه بیرون گشت آنماه — بهم گفتند خلق الحمد لله
شنیدستم که دُر آید ز دریا — برون آمد زچاه آن دُر یکتا
چو آن یونس ز بطن نون بدر شد — اباه مجتبی آنگه خبر شد
صلوة این ست باقی تریاست — صلوة این ست باقی واهیاست
صلوة سید الاخیار این ست — صلوة قدوة الابرار این ست
نمازی گر بدین گونه بخوانی — بدربار خدا خود را رسانی

من قام لیلة القدر ایمانا و احتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه و ما تأخر

در بیان لیلة القدر

بیا بشنو حدیث لیلة القدر — کند این نامه گردد همسر بدر
شود این شب بماه روزه پیدا — در و گردد عجائب بس هویدا
در و شیرین شود دریای مالح — چو از اخلاص دل اعمال صالح
در و هر چیز بهر خالق خود — شود ساجد بطوع و جبر لابد
ثواب صالحان در وی مقدر — نماید خالق قدوس اکبر
از ینجا لیلة القدرش بگویند — عزیزان از دل و جانش بجویند
در و قرآن خدا فرمود نازل — ز لوح خود برین خضرائی اول
در و گردد دعای خلق مقبول — بیابد از خدا مقصود و مامول
ثواب یک عمل در وی که بنمود — ثواب الف شهرش هست موعود

ز چشم عامیان آن شب نهان ست ... مگر بر وی که بخشش کامرانست
بنهفتی مگر اجماع قوم ست ... که در عشره اخیر ماه صوم ست
دران شبهای طاق ستان اقبال ... پدید آید بصد اجلال هر سال
شنیدی چیز اندر سه چیز ایزد نهان کرد ... توکلی چو که زان بیرون نشد فرد
در اسمای الٰهی اسم اعظم ... ولی در عامیان باشد مسلم
بشبهای مه روزه شب قدر ... چنین مروی شده از فاتح البدر
بکل این چیزان سے مخفی نمودند ... که در تحصیل آن حرصت فزودند
قیام اللیل شهر صوم زین رو ... بتو کردند لازم ای خدا جو
بگل ار خواهی گلستان را بپرور ... غنا چو تنگدستان را بپرور
بکن دلجوئی هر خاص و هر عام ... برای نیک و بد شتاب و بخرام
که از صاحب نظر بر تو نگاهی ... فتد تا آوری روئی براهی
چو از ذکر ولی دل گشت شادم ... حدیث مرشدم آمد بیادم

حکایت

شهید و غازی تیغ مهند ... امام و سید السادات احمد
شریعت را رسید از وی رواجی ... طریقت یافت بر سر طرفه تاجی
بشست از ملک هندستان شتابش ... سواد شرک و بدعت از سوادش
بملک سکه چو تیغ او علم شد ... سر هر سرکش از و سنتش قلم شد
بدار الضرب دین زد سکه زانسان ... که رفت از هند شورش تا خراسان
چو از ذوق شهادت تشنه لب بود ... چو جامش یافت شد خوش وقت آسود

شبی در مجمع احباب و اصحاب / نشسته بود آن ماه جهانتاب
یکی از اختران از خدمت بدر / چنین پرسید از حال شب قدر
که من آن شب تمامی زنده دارم / بگو یا بعض در راحت گذارم
جوابش داد آن فیض مجسم / که در بدر و سلوک این نکته من هم

حکایت

ز سلطان الطریقت قطب ارشاد / چو پرسیدم جواب این چنین داد
که ای سلطان عالیجاه ذو القدر / ز بیداری نه بیند کس چنین بدر
نه بیند پاسبان شب زنده دارد / همه شب را اگر شب گردی گذارد
نیابد زین گلی مقصود بوئی / بیابد جا بجی آن کوی روی
اگر بخت تو بیدار است در خواب / شود گوینده رو برخیز دریاب
قضا را اتفاقاً هم در آن سال / سه روزه پدید آمد باقبال
شب بود چه آمد لیلة القدر / جنود النوم قد ضاقت لی الصدر
برای دفع آن همت ببستم / گزان یک چاره آمد بدستم
گهی استادم و گاهی نشستم / گهی بهر تلاوت دل ببستم
نمودم چاره بسیار این کار / اثر زان هیچ یک نامد پدیدار
قضا را من رضا دادیم و خفتیم / تن خود در بلا دادیم و خفتیم
دو بهره چون ببیداری زمانه / شده آن او ز هم اللیل روانه
در آن خواب گران نم خشک شد سیل / ندا کردند یا احمد قم اللیل
چو بگشادم در آن دم چشم بسته / سه کس دیدم ببالینم نشسته
یکی زان سید الابرار بودند / دوم زان حیدر کرار بودند
سیوم شان بود آن مستوره پاک / که از وی نسل آدم شد شرفناک

رسول الله را نور دو دیده　　بتول پارسائی حق گزیده
نبی فرمود احمد غسل کن زود　　که امشب لیلة القدر است موجود
ز پیشش او روان گشتم چو تیری　　فگندم خویش را در آب گیری
دم غسل بدل اندیشه بود　　که سید زان مکان نهضت بفرمود
زدم سه غوطه آن پیشش رسیدم　　بحمد الله که روی هر سه دیدم
نبی از دست خود یکتای خرما　　عطا فرمود آن دم سیده را
سپس فرمود آن گلدسته کن　　که این خرما تو احمد را عطا کن
بمن بخشید آن سرچشمهٔ جود　　بخوردم یافتم زان جمله مقصود
پس آنگه هر سه راه خود گرفتند　　دو خور همراه ماه خود گرفتند

واخرج ابو سعید نقاش الحافظ فی امالیه عن ابن عمر قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من صام یوم عرفة غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

ز نقاش آنکه نامش بو سعید است　　امام و حافظ و مرد سدید است
کتاب او که نام او امالی ست　　ز تضعیف و هم از تجریح خالی ست
کند از ابن عمر زینسان روایت　　که فرموده ست آن شمع هدایت
که هر کو روزهٔ روز عرفه دارد　　خدایش جرم او را واگذارد
ز استقبال و ز ماضی یکبار　　تعالی الله زهی وهاب و غفار
اگرچه اکثرش مسنون دانند　　ولی بعضی ز استحباب خوانند
مرا از مغفرت کار است ای یار　　تو استحباب یا مسنونش پندار
من از اندرز پیر شیخ کامل　　در اینجا نکته داریم در دل

بپاس خاطرت اکنون نگارم — بیادش گیر این خوش یادگارم
که در صوم نوافل چند آداب — بیانش می کنم در باب در باب
نخستین آنکه جز تو روزهٔ تو — نداند هیچکس از کنه یا تو
دوم وه گر تو میداری سحرین — طعام چاشت خود بهر مساکین
سوم امساک بنمائی بر اعضا — ز لغویات چشم و گوش و فم را
چهارم اعظم الاجر است بشنو — که کار مومنی سابان شدانه تو
ز مسلم من حدیثی یاد دارم — همین وقت است اگر آن را نگارم
نبی فرموده هر کو چار اعمال — کند یک روز او بی قیل و بی قال
به روزه جنت او آرام گیرد — ز نعمتهای جنت کام گیرد
نخستین روزه دوم هست انفاق — عیادت سومین ای در بهشت طاق
تو اطباع جنائز چارمین آن — حدیث اینقدر بود از شمایان
مرا یک قصه در باب انفاق — بیاد آمد شنو ای مهر آفاق

حکایت

که از انصار ده کس یار بودند — ز نخل فقر برخوردار بودند
بظاهر گرچه عسرت داشتندی — بباطن طرفه عشرت داشتندی
بملک فقر فخر پادشاهان — امام و مرشد صاحب کلاهان
از ایشان سبز و خرم باغ ایثار — ز سر بوشردن هر یک خبردار
همه ارکان قصر لن تنالو — بکیفیت فقر هر یک مرحبا گو
شده از جور دور سفله پرور — ز گرد فاقه این ده کس مکدر

دل شان مخزن گنج قناعت — زن و فرزندشان بس بی بضاعت
برین فاقه گذشته یک دو سه روز — بروزی کس نشد زین جمله فیروز
مگر زینها یکی بنمود حاصل — سر یک گوسپندی گشته بسمل
یکی بر دیگری ایثار می کرد — همان نفس دنی را خوار میکرد
ز وقت شام تا وقت سحرگاه — بپیمودند آن ده کس همین راه
سحرگاهان خدا از بهر ارشاد — یکی آیت بشان شان فرستاد
نبی اندر نماز فجر خواندش — پی شان مژده بخشش رساندش
ببین آن آیه را در سورة الحشر — که فخر شان شده بر عالمین نشر

واخرج ابو داؤد والبيهقي في الشعب عن ام سلمة انها سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول من اهل بحجة او عمرة من المسجد الاقصى الى المسجد الحرام غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر ووجبت له الجنة

نخستین کرد ابو داؤد ارشاد — پس آنگه بیهقی چون او خبر داد
ز ام سلمه که زوج رسول ست — مبارک مادر اهل قبول ست
چنین گوید که پیغمبر بیان کرد — طریق رستگاری را عیان کرد
بعزم حج و عمره هر که زد گام — ز اقصا سوی بیت الله الحرام
گناهانش همه بخشوده گردد — ز فضل سرمدی بستوده گردد
شود جنت برو لاریب واجب — خورد از نعمت جنت مواجب
گر از اخلاص این عزمش پسیجست — بسی بهتر وگرنه هیچ هیچ ست
بود اخلاص در هر کار در کار — وگرنه مایهٔ انکار انکار

زمن یک داستان در گوش خود گیر / وگرنه راه نای و نوش خود گیر

حکایت

شنیدم رابعه عدویه روزی / شنید این داستان دل فروز
که در هندوستان شهر عظیم ست / تو گویی رشک جنات النعیم ست
شنیدستم که نامش سومنات ست / بتی در وی است مشهور آن به لات ست
مر او را اعظم الاصنام خوانند / هنود آنیکه بس مرتاض باشند
عبیدش جمله اصنام دانند / بتی عبید بتیش زینسان سرشتند
ز شهر و موطن خود گرچه دور ست / مر او را رفتن آنجا ضرور ست
چو عزم آن سفر با لجزم سازند / براهش نقش از پاکی طراز ند
بزوری سینه راهی او بپویند / بهر یک خطوه اش لبیک گویند
رهی هفته بماهی طی نمایند / تا نی در ره او سه کی نمایند
عروس مطلب خود تا در آغوش / نگیرند نشنیدند ز شان جوش
ازین مقصد دل از ره برنگیرند / اگر میرند اندر راه میرند
چو شمع این حکایت حاکی افروخت / بر و عدویه شد پروانه و سوخت
نخست از عشق راه عقل گم کرد / سپس با نفس خود این اشتلم کرد
کدامی دون نای کمینه پست همت / ز کفاران نه بین در راه شرکت
بدانسان چست چالاک اند بنهند / که جز وی دیگری هرگز ندانند
ازین باطل شتابان شرم کن شرم / تو هم پولاد نفس خویش کن نرم
میان همت اکنون بر میان بند / بکن قطع دیار و یار پیوند

براه کعبه چالاکی و چستی | بکن تا زنده و تندرستی

قدم واپس ازین ره بر نگیری | اگر میری هم اندر راه میری

چو زینسان گفت پس پوشیده خفین | ور آمد در مقام قاب قوسین

عصا چون شیر زن بگرفت در دست | از و نفس ولی را پشت بشکست

ز عشق حق چو بر سر کرد چادر | فلک گفتا که فداست بادر

بر دبر قلب هر عشاق سکه | گرفت از بصره راه شهر مکه

ز شهر بصره بیرون شد چو آن زن | بریگ بادیه گشته قدم زن

چنین آمد ندا از جمله آفاق | که این زن شد علم در فوج عشاق

دران ریگ روان او هم روان شد | بریگ مرده بین اکنون روان شد

شدی بر هر قدم آن زن نمازی | دو رکعت می نمود از عشق بازی

ز وقت صبح تا شام او دویدی | بیک پرتاب منزل می بریدی

رسیدی هر چه از گرمی و سردی | بسر بر میکشید از شیر مردی

اگر ناگاه صرصر می رسیدی | ز نور الله یک سوره بر دمیدی

بر و گر ابر می افگند سایه | ز عین حشمتش میداد مایه

نه از سرما نه از گرما خبر بود | قدم از خویشش او را بیشتر بود

سباع و وحش از دورش چو دیدی | بگفتی مرحبا خود پیش رسیدی

همه اقطاب و ابدال زمانه | رسیدندی به پیش آن یگانه

چو عمر این سفر شد هفت ساله | به بدرِ مکه قربش گشت هاله

هنوز از مکه سه فرسنگ بد دور | که بر چاهی رسید آن چشمه نور

سگی تشنه فتاده دید بر خاک | که می لیسید هر سو خاک نمناک

زدی سر بر زمین و ناله می کرد | تف آهش بگردون ناله می کرد

دهن از تشنگیها باز کرده — زدی سر بر زمین آواز کرده
طپیدی همچو مرغ نیم بسمل — طپاننده دیدنش صد کوه را دل
چو نبض عاشقان هر دم طپان بود — زمین لرزان فلک در الامان بود
چو آن عابد بدید حال سگ چنان دید — ز ابر چشم صد باران ببارید
ازین باران چو آن سگ نم نمی یافت — گلش پژمرده شد شبنم نمی یافت
چو از دلو و رسن آن چه تهی بود — همه اسباب عقلش که تهی بود
چو عقل او معطل ماند و بیکار — رسید عشق و گشت او را مددگار
ستر و آن جامه مو ها از سر خویش — بخاک افگند آن زیبا ز بر خویش
پدید آمد ز شامش صبح امید — چو ابرش رفت از سر تافت خورشید
شب هجران چو گردید از سرش دور — تو صبح وصل بین تو بر علی نور
چو از ظلمات شد ظلمت نهانی — بنوش ای جان تو آب زندگانی
گرفت آن موی سر از وی رسن ساخت — تو گفتی عروة الوثقی بپرداخت
ز موزه ساخت دلوی بس خوش آیین — چو سازد و رویش کرد تحسین
ز پروین ساخت پر آن دلو را زود — مر آن سگ را بدو سیراب فرمود
نه تنها سگ از و سیراب گردید — وز و باغ یقین شاداب گردید
از و سرسبز شد گلزار اخلاق — وز و خوشنود گشته خلق و خلاق
زمین و آسمان بر وی ثنا گفت — صف املاک بر وی مرحبا گفت
خدا خوشنود شد بر وی نه چندان — که آید در خیال هوشمندان
بدان سان علمش آمد سوی کعبه — کزان برخاست بر تن موی کعبه

کدامی کعبه طواف را لجه کن / ز اول تا خیستیم سالفه کن
بگرد کعبه هفت اقلیم طایف / همان کعبه برو از بیم طایف
چه جای بیم بل بر وی فدا بود / که قلبش خاص بیت کبریا بود
چه سان کعبه بگرد عرش سمان / بگرد طایف وز وّار گردان
بحج رفتن اگر قدرت نداری / طواف دل بکن تا حج گذاری
نه رنج بحر و بر یابی نه خارے / نه از گرما نه از سرما غبارے
نه فکر راه نه بیم حرامے / نه اندوه سموم تلخکامے
بیک دم تا در کعبه رسیدن / همان لبیک از حضرت شنیدن

واخرج ابو نعیم فی الحلیة عن عبد الله بن مسعود قال سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم من جاء حاجا یرید وجه الله غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

بحلیه یک حدیث آمد بجوان زود / که باشد راوی او ابن مسعود
که فرمودست پیغمبر بفرمود / پی آنکس که این ره را بپیمود
که هر کو حج برای حق ادا کرد / خدا جمله گناهانش هبا کرد
چو آن ابری که باران می فشاند / ز جرمش ذره باقی نماند
بکش ای ساربان محمل به بختی / بترس از رهروی در رنج و سختی
بکن قطع میادین و بیابان / برو سوی حجاز اکنون شتابان
که شوق حج ز دست آتش بسینه / بیاد مکه و شهر مدینه
با بیان دان دو رکن ای با جلالت / یکی توحید حق دیگر رسالت

بهمه بینی از توحید نوری
به یثرب باز رسول الله ظهوری

گر این دو شهر ایمان را ندیدی
چه دیدی گر درین دنیا رسیدی

الا ای کوه وش بر جای مانده
ز جای خود قدم جایی نرانده

روان شو همچو باد و آب نهری
که از شهری روان باشد بشهری

اگر سیر و سفر راهست نیز و
فسیروا فی الارض قال الله سیر و

باطلال و دمن هر جا گذر کن
بر نگارنگ صنع حق نظر کن

گهی رنج و گهی آرام بینی
گهی صابر گهی شاکر نشینی

گهی بینی بیابان گاه دریا
گهی در بحر و بر سیر و تماشا

بدین هم نفس توسن رام گردد
همان مرغ هوس در دام گردد

چو بر میقات حج منزل رسانی
تو آن را وقت مرگ خویش دانی

نظیر موت قبل الموت این ست
بمیر ایجان که خیر الفوت این ست

همان بهتر که پیش از اضطراری
بموت اختیاری سر در آری

بکن غسل و کفن پوش و کنون میر
بکن بر مردن خود هیچ تقصیر

چو از لب نالهٔ لبیک کردی
نماز مرده بر خود کن که مردی

همی لبیک گویان راه خود گیر
همی لبیک را دان چار تکبیر

هوا و حرص و آز و عیش و آرام
بکن در گور و سوی کعبه زن گام

چو بر در دائرهٔ کعبه رسیدی
تصور کن که عرش الله دیدی

بگرد اگرد او گردو فدا شو
بگو لبیک و با حق آشنا شو

بکن گردش طواف هفتگانه
دو جوی خون ز چشم خود فشانه

ز گریه گرم کن هنگامهٔ خویش   بشو از آب دیده نامهٔ خویش
شوی چون طائفش شکر خدا کن   بجا ارکان او بگذر دعا کن
شوی استاده چون در زیر میزاب   تو از میزاب چشم خویش سیراب
اگر یک قطره از میزاب رحمت   رسد بر فرق تو رستی ز زحمت
یمین الله را گواهی مرطبی   فاشهد انت ان الله ربی
بهر یک شوط اگر تقبیل سازی   عجب نبود بر سم عشقبازی
بباب کعبه آ و حلقه اش گیر   در اینجا توبه کن از جمله تقصیر
مصلی شو پس آنگه بر مصلی   که تا قلبت شود پاک و مجلی
بنوش زمزم نوش آب زندگانی   که از آب حمیم آزاد مانی
وز آنجا بر صفا و مروه بگذر   صفائی جو ز هر کار مکدر
بسعی سعی بنما هفت گانه   گه از تیزی گه از تمکین روانه
پس آنگه حلق کن یا قصر مو کن   دل خود را تمامی سوی او کن
تو از احرام بیرون گشتی اکنون   شبیه بودی شدی چون دیگنون
تو از میقات تا این وقت ایجان   شهید بوده در برزخستان
چو آید عشرهٔ ذی الحجه ناگاه   بعینه از قیامت گردی آگاه
چو یوم الترویه خطبه شنیدی   بدان کین نفخهٔ ثانیه دیدی
ز بحر و بر و از اطراف عالم   کند حق خلق در محشر فراهم
کفن پوش و سراسر سر برهنه   سوی موقف کنندی بی روانه
یکی بر اسب تازی تیز رفتار   روانه همچو صرصر در چمن زار

یکی چون گل نشسته در عماری / روانه تیز چون باد بهاری
یکی در ریگ گرم و پا برهنه / ز گرمی مضطر و پایش بره نه
گرسنه آن یکی وان تشنه دیگر / یکی بیمار و خوار و زار و مضطر
یکی در گرمی خورشید در ریگ / فتاده جوش زن همچون یکی دیگ
یکی در خیمه با یاران پاک و / نشسته آیدش نعمت ز هر سو
بقرب عصر کانوقت دعاهاست / ز پشتا سر کسی آندم چپ و راست
زنان شیرده از شیرخواران / در آندم هر یکی یاری ز یاران
ز یکدیگر فراموشی گزینند / پس زانوی بیهوشی نشینند
صدای ربنا تا با فلاک / سر بی کله بارگی زین مرکز خاک
یکی نالان یکی گریان یکی زار / یکی از آب چشم خود گهربار
کسی کین فزع اصغر دیده باشد / ز فزع اکبر او ترسیده باشد
همین ترسیدگی ان رستگاریست / همین ترسیدن از امیدواریست
کسی کو خائف و ترسان نباشد / درو یک ذره از ایمان نباشد
برو در سیر باغ ترس کاری / که یابی میوه های رستگاری
خدای حج چو ایزد امن فرمود / کسی کو میشود مامون بر آسود
همین حج باعث تحصیل امن است / همین حج موجب تکمیل امن است
برین یک قصه آمد بیادم / که می فرمود در حج اوستادم

حکایت

همان شاهی که گردانش لحد تخت / چو در کعبه رسید آن صاحب بخت

پس یکید و طواف آن بخت بیدار   بخفت اندر مطاف کعبه یکبار

خداوند جهان را دید در خواب   ز حق پرسید که ای رب ارباب

تو گفتی در حرم هر کو رسیده   بود در امن آن مرد گزیده

چه چیزست آن کز و مامون باشد   بگفت از نار کژدی می سراید

خداوندا ز هر خوفم امان بخش   طفیل خواجه کون و مکان بخش

قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من حج حجة الاسلام ولم یزر قبری فقد جفانی وایضا قال علیه السلام من زار قبری وجبت له شفاعتی

چو حج المؤمنین یوم النشورست   بحال خلق گوناگون فتورست

یکی در آفتاب استاده مانده   دوم از تشنگی جان برفشانده

شفیع خلق را هر روی بجویند   نبی الله نبی الله بگویند

بجز سید شفیع المذنبین کیست   حبیب الله خیر المرسلین کیست

لوای الحمد را در روز محشر   دهد در دست آن خلاق اکبر

شفاعت را شود ماذون و مامور   که معصوم ست و مرحوم ست و مغفور

ازین گفت هر کو حج نماید   برو لازم که بر قبرم بیاید

که تا واجب شود بر من شفاعت   بحشر چونکه ماند بی بضاعت

چو حج کردی به بیت الله رسیدی   ز باغ امن حق اثمار چیدی

شدی از جمله بیم و باک مامون   کنون زن نوبت باردن بیرون

بتسویف و تانی ها قلم کش   ز بطحا جانب یثرب علم کش

بتمکین و وقار و با سکینه   ز مکه شو روان سوی مدینه

فقیهان این سفر مسنون دانند　ولیکن عارفان مفروض خوانند
برای این سفر از جان کمر بند　جفا بر سید الکونین مپسند
که رکن دوم از ایمان همین ست　شفاعت را سر و سامان همین ست
چو عزم این سفر بالجزم کردی　ترا باید که وقت ره نوردی
کنون شغل صلوة از واجبات ست　بجای تلبیه اینجا صلوة ست
صلوة ای جانم از مهمات ست　کنون مشکل کشائی تو صلوة است
بهر بیگاه و گاه و پنج گانه　بزن این پنج نوبت ای یگانه
چو از فضل خدا آنجا رسیدی　مزار قبلهٔ کونین دیدی
یقین دان جمله انعام الٰهی　ز فضل حق بنامت شد کماهی
شدی داخل چو در باب مدینه　بتو واجب شد آداب مدینه
اگر خود را بدرگاهش رسانی　بیابی از شفاعت مژده گانی
پیمبر هست مقبول الشفاعت　بگیر از عقل داری این بضاعت
تو آداب مدینه گوش کن گوش　چو بشنیدی مکن از دل فراموش
ازان شهر مبارک کم زنه روز　برون هرگز میا ای بخت اندوز
زیارات رسول آل و اصحاب　مده از دست آن دریاب دریاب
اگر دستت رسد بر اهل این شهر　رسان از فیض و از احسان خود بهر
در اثنای سکون خود در آنجا　نه بر کس خشمگین شو ای دل آرا
مشو گر خشمگین بر کس تو ای یار　تو از خشم و غضب خود را نگهدار
چو اندر مسجد اقدس بیائی　زبان خود ببند از ژاژخائی

نه بر کس تند گردی نی زنی بانگ / که گردد مضطرب تو بیک انگ
بدان سان شو برون ان شهر اقدس / که دائم یاد تو دارند هر کس
اگر این کار کردی بر تو تحسین / وگر ضدش کنی صد گونه نفرین
در آداب مدینه قصه یاد / مرا آمد ز قول پیر ارشاد

حکایت

شنیدستم که یک قطب زمانه / برای حج برون آمد ز خانه
رفیقانش گروهی از مریدان / چو کوکبها روان با ماه تابان
بمکه آمد و حج را ادا کرد / دو سه عمره هم از بهر خدا کرد
پس انگه شد روانه سوی خانه / یکی پرسید زان شیخ یگانه
که از حج چون فراغت یافتی تو / عنان چون سوی خانه تافتی تو
چرا از شوق خانه از دلت جوش / رسول الله را کردی فراموش
جوابش داد چون سرش ندانی / خموشی برگزین ای یار جانی
بگفتا ره درین گر ابهم ده / ازین رازم بزود آگاهیم ده
بگفتا رکن ایمان ان دو چیز است / اگر یاور ترا عقل و تمیز است
یکی توحید رب العالمین است / دوم ایمان بخیر المرسلین است
چو از یک رکن کردستم فراغت / برکن دوم اکنون بالاصالت
ز خانه ایم و احرام بندم / بتبع حج زیارت کی پسندم
علی بن همت عالی همین است / برین همت هزاران آفرین است

واخرج احمد بن منیع وابو یعلی فی مسندیهما

عن جابر بن عبد الله قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم من قضی نسکه وسلم المسلمون من لسانه ویده غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

ابو یعلی دگر ابن منیع ست / که اندر علم شان شانِ رفیع ست

بسند های خود آرند بیشک / که حرف شبهه از وی میشود حک

که پیغمبر بفرموده ست هر کو / عبادتهای خود را کرد نیکو

هم از دست و زبان او مسلمان / امان یابند در هر وقت و ازمان

گناهش اول و آخر ببخشند / خلاصی یابد از اندوه و ز بند

عبادت بر سه قسم ستای برادر / بکن گفتار من تصدیق و باور

یک از اخلاص و دیگر از نفاق ست / سیوم رسمی ست بر وی اتفاق ست

گر از اخلاص شد جایش نعیم ست / جزای هر دو آن خزی عظیم ست

عملهای نفاق از بیم باشد / که او از غیر حق دائم هراسد

همان رسمی برای رسم قوم ست / که هر تارک از لوّام لوم ست

بدان قسم سیوم آنا عشق ست / اگر وا نگری انواع عشق ست

همان قسم سیوم اینجا مراد ست / دگر اقسام لایعنی و باد ست

کسی کو بهره از اخلاص یابد / بسوی قبله دیگر شتابد

گر از دست و زبان او جهانی / رهند و آید از غفرانش خوانی

همین کس صاحب قلب سلیم ست / همین کس صاحب خلق عظیم ست

همین کس صادق و صدیق باشد / عدو نیش کافر و زندیق باشد

دعائی او همیشه مستجاب ست / همین کس مرشد عالی جناب ست
باعمال نفاق و رسم عادات / شنو یک قصه‌ای شیخ مراد آت

حکایت

شه اورنگ زیب و شمع اقبال / محی الدین غازی مهر اجلال
در ایوان شریعت شمعی افروخت / که بر روی بشمع پروانه‌سان سوخت
نشسته چشم و سفر قرآن همه دین را / بعینه هر روی شد ظهر پیدا
بمیدان وسیع و سخت پهنا / موذن گفت گلبانگ اذان را
فرود آمد شهنشه از سواری / چو گل از شاخ در باد بهاری
صفوف و فرشها فراش یکسر / بگسترد ند در میدان برابر
بران بهر نماز استاده آندم / هزاران کس ز فوج شاه اعظم
شهنشه دید کین افواج بی مر / درآن بهر نماز آیند یکسر
ولی سوی وضو کمتر شتابند / جزائی ازچنین طاعت چه یابند
همه از دین وایمان ند جاهل / همه ناشسته رو یانند و ذاهل
نمازشان بجز بهر ریا نیست / درایشان ذره صدق و صفا نیست
برائی امتحان قوم بی‌پیر / بیک کس گفت سلطان قبل تکبیر
که حکم ناسان چون رعد غران / بهرجا جمیع مصلیهای نازان
که محدث‌ها جمله سوی چپ شتابند / بسوی راست طاهر جای یابند
بوفق حکم شه هر پاک و ناپاک / بجای خویش استادند بیباک
چنان ناقدر شده هرچو بداران / باصحاب شمال از حکم سلطان

که ایشان را بزیر چوب گیرند … که تا تائب شده عبرت پذیرند
ز ابر دستهای چوبداران … بر ایشان ریخته از چوب باران
کزان بارش بر آن جمع پریشان … دمیده لاله بر اعضای ایشان
عبادتهای رسمی همچنین ست … که دو زهرست یا زان انگبین ست

واخرج الثعلبی فی تفسیره عن انس رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قرأ اخر سورة الحشر غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

بتفسیری که باشد سربسر نور … بنام ثعلبی معروف و مشهور
نموده از انس زینسان روایت … که فرمودست آن شمع هدایت
اخیر سورة الحشر آنکه خواند … خدایش از گناهش وارهاند
گناه اول و آخر بیکبار … ببخشد قادر قیوم و غفار
ز دریا چون ترا یک غرفه دادند … کزان بر رتبهٔ اعلی رساندند
بدینسان غرفها وروی هزارند … غلط گفتم که بیرون از شمارند
بیا تا شرح آن دریا بگویم … گناه خویش زان دریا بشویم
چه میگویم کجا مقدور دارم … که شرحش هر چه باشد بر شمارم
مگر ان موجی از وی بگویم … که تا از وی فزاید آبرویم
یکی قانون و رباب عبادت … زمن بشنو که تا یابی سعادت
عبادت آنکه فرمان الهی … بجا آری باخلاص کماهی
و دعا یا محض ذکر الله باشد … که آن قوت دل آگاه باشد

ویا از عاقبت مذکور در ویست ‌ ‌ ازین شمع الهی نور در ویست
بود یا موجب نفع خلایق ‌ ‌ که این خیرست بر هر خیر فایق
بود یا دور ز اوصاف رذیله ‌ ‌ چو کبر و بخل و بغض و مکر و حیله
بدینسان غیبت و فحش و دروغ ست ‌ ‌ کزینها شمع ایمان بی فروغ ست
بترزین جمله ای جان حب دنیاست ‌ ‌ که آن چون سیل بر قصر عقبی ست
بود یا فاعل افعال محمود ‌ ‌ چو صبر و حلم و علم و صدق هم جود
بقرانند این جمله بتفصیل ‌ ‌ درین مصرست بین بحرای این نیل
چه اقسام عبادت شرح دادم ‌ ‌ همه در وی ست بشنو اوستادم
ازین رو سنج فضل الهی ‌ ‌ شفیع است آن وقت تباهی
بتفصیل کلام الله بتفصیل ‌ ‌ بشارت داد بی تکرار و بی قیل
که بهر تالیان قرآن شفیع ست ‌ ‌ مقام قاری قرآن رفیع ست
دگر گفتا که قرآن خواندن آید و ست ‌ ‌ ز صوم و صدقه و تسبیح نیکوست
توازوی اقصر الآیات بنگر ‌ ‌ که از جمله عبادتهاست بهتر
دگر گفتا که قرآن را بصلوات ‌ ‌ اگر استاده خوانی ای نکوذات
پی هر حرف یابی صد نکویی ‌ ‌ ازین بهتر چه میخواهی چه جویی
وگر بنشسته پنجاه بستان ‌ ‌ مراد خویش خاطرخواه بستان
وگر تو با وضو بیرون ز صلوات ‌ ‌ بخوانی بست و پنج زان مثوبات
وگر تو بی وضو زینگونه خوانی ‌ ‌ بیابی ده بخوان گر میتوانی
سه گونه علم دان درین زمانه ‌ ‌ بگویم با تو بشنو ای یگانه

یکی زانجمله از مستقبلات ست   درو بنگر که آن از بینات ست
چو حال رستخیز و جنت و نار   ببین در وی بتشریح ست ای یار
ز ماضی بیشتر احوال درویست   پی تنبیه قیل و قال درویست
چو بدو عالم و تخلیق آدم   چو حال استان و بو مردم
ز عالم حال و آن احکام شرع ست   که در وی صد هزاران اصل و فرع ست
همه آیات او پر معجزات ست   علیم المثل اندر شش جهات ست
کلام الحق لیس له نظیر   من الاحوال ما تبغی خبیر
دواء شافی من کل دار   هو الحق العجیب بلا مراء
عدیم المثل چون شد بالضروره   لهذا قال قل فأتوا بسوره
بوصفش گرچه قیل و قال گردد   زبانم در بیانش لال گردد
بیا اکنون افاداتش بگویم   اگر یک لحظه دل وارسی بسویم
یکی دیباچه اش سبع المثانی ست   که مفتاح کنوز دو جهانی ست
مراو را شافی الامراض گویند   مراو را واهب الاغراض گویند
دوای هر علل جز مرگ باشد   برای فقر زاد و برگ باشد
بود هر چیز را دل ای برادر   دلش یاسین بر قول پیمبر
اگر یکبار خوانی یا بی ای جان   ثواب این عمل ده ختم قرآن
گناه تو شود بخشیده اکثر   بدو بنگر احادیث پیمبر
بوقت نزع جان بر مرده خوانی   برای او دو صد راحت رسانی
دگر هر شب بخوانی سورة الملک   بود در بحر محشر بهر تو فلک

انیس تو بود در وحشت قبر ... بود روز قیامت بر سرت ابر
اگر تو واقعه هر شب بخوانی ... ز فاقه در پناه حق بمانی
ثواب سورة التوحید ایجان ... بود چون سیومی حصه ز قرآن
اذا زلزلت بجائی نصف قرآن است ... چنین فرموده سلطان قرآن است
ثواب ربع قرآن کافرون است ... بشارت از نبی صافی درون است
اخیر سوره دو هم ز قرآن ... تمامی گنج رحمت هست میدان
بهر صبح و مسا گر قل هو الله ... بخوانی باد و اعوذ ای هواخواه
ز آفتها همه محفوظ مانی ... ز نعم ایزدی محظوظ مانی
تمام این ترجمه قول رسول است ... تمام این تحفهٔ اهل قبول است
اگر قرآن پی تحصیل مقصود ... بخوانی خوان بدینسان تا بری سود
که آن اسرع بود بهر اجابت ... دهد صد حاجت از بهر اجابت
بدین نیت بروز جمعه آغاز ... بکن ای سرو باغ عزت و ناز
ز اول تا اخیر مائده خوان ... که هست از بخشش حق طرفه خوان
بیوم السبت از انعام خوانی ... بآخر توبه پایانش رسانی
بیکشنبه تو از یونس کن آغاز ... بکن مریم تمام ای یار دمساز
بدوشنبه ز طه ابتدا کن ... قصص پایان رسان پس انتها کن
بسه شنبه شروع از عنکبوت است ... چو صاد آخر کنی خوشتر قنوت است
بروز چارشنبه از زمر خوان ... رسان تا آخر رحمن بپایان
تو در یوم الخمیس از واقعه خوان ... بکن امروز ای جان ختم قرآن

بوقت ختم سورهٔ سجده آری | بجو مقصودت از درگاه باری
اگر این ختم زینگونه نمائی | درِ آهن بسنبه کشائی
بقرآن آیتی از جملهٔ آیات | بود انفع بتحصیل مرادات
که خیر الناس هم یارانش اکثر | دگر ارباب عرفان اے برادر
تمامی متفق گشته درین باب | که حاجتمند زین دریابیت سیراب
مراد را آیت یونس خطاب ست | دعای یونس عالی جناب ست
طریق ختم او بسیار دیدم | مجرب زان دو ره را برگزیدم
که را و قدوهٔ اهل تمیز ست | امام و مرشد عبد العزیز ست
یکی ره بس دراز و بس طویل ست | دوم زان بس قصیر و بس قلیل ست
رهِ اول بتو گویم نخستین | که مفتاح کنوز مقصدست این
بدان ایجان که اینوقت شمارست | که بست و پنج و الف و صد هزار ست
چو این اعداد را پایان رسانی | تو نقد مقصد از حق واستانی
ولی هر روز هرگاهی که خوانی | ز صلوات نبی غافل نمانی
درود اول درود آخر ضرورست | درود اینجا برای تیره نور ست
کنون بشنو زمن ترکیب دیگر | که تا مشکل شود سهل ای برادر
بهر ماهیکه اول هفته باشد | دو شنبه روز از چه از وی رفته باشد
فراغت از عشا گاهیکه یابی | برای الصر ایسش کن شتابی
بجو یک حجره لیکن تیره و تار | که نبود روشنی در وی پدیدار
در بیش را بند کن در وی تو بنشین | بنه در پیش جامی ز آب شیرین

ز تن ای جان تو هر یک جامه بر کن / ازار خود مگر بگذار بر تن
درود آنگه بخوانی چند اعداد / نمود استاد من زینگونه ارشاد
سپس آن آیه را خوانی تو صد بار / چو خواندی خوان درود این هم بتکرار
پس آنگه هر دو دست از آب تر کن / تنت زان مسح از پا تا بسر کن
تو سه صد بار این آیت بپنهان / بخوان تا مشکلات تو سازد آسان
اگر زین گونه خوانی تا چهل روز / شوی از مقصد خود بهجت اندوز
ولیکن این تصور وقت خواندن / بود لازم بخواهی یار پر فن
که من هستم بتیه ظلمت گرفتار / ازین تاریکیم یارب برون آر
بیا بشنو ز من طور تلاوت / کزین حلوای خوش یابی حلاوت
نخستین معنیش هر گونه آموز / درین شب شمع جهد ایجان برافروز
چو کردی جهد بختت گشت بیدار / برآوری گهر زین بحر زخار
بقرآن را السبوق کبریائی / که تا از مفلسی یابی رهائی
بوقت خواندن این همی بدانی / که این جمله است وحی آسمانی
خدا استاد و من شاگرد اویم / بجز تعلیم او حرفی نگویم
بود در اختیار او زبانم / زبان چه بلکه هر اعضا و جانم
منم چون طوطی آئینه است قرآن / پس آئینه او ستاد است پنهان
اگر این درجه والا میسر / نگردد ای محب پاک گوهر
یقین دانی که این گفتار حق است / کلام مخزن الاسرار حق است
چه میخواهم سمیعش حق تعالی است / ز شک و شبه پاک است و مبرا است

شفیع ما بود روز قیامت　　نگهدارد ز خذلان و ندامت
بیا بشنو ز من این قصه خوب　　که آن بسیار مرغوبست مرغوب

حکایت

بشهری بود نامردی ربا خوار　　خبیث و نابکار و مردم آزار
کسی را یک درم گر وام دادی　　هزاران دعوها بر وی نهادی
ز مدیونان طعام چاشت هم شام　　گرفتی تا بدستی هر گرونش وام
نیاسودی بیک گر صد گرفتی　　بهر یک خانه میخوردی و خفتی
برای چرخه زن گر یک درم داد　　گرفتی چرخه را و رانه بیداد
نه سائل را درم دادی نه دینار　　چو قارون بود او را گنج بسیار
فقیری بر درش گر زد نفیری　　ز دشنامش زدی بر سینه تیری
نه سگ نی گربه را یک لقمه داد　　نه یک ریزه ز خوانش او فتادی
نه بد در خانه اش سوراخ موشی　　نه از مور و مگس کس دید جوشی
بدیدی گر عطای از کریمی　　زغم بگریستی همچون یتیمی
قضا را مرد آن مرد سلحشور　　مقامش گشته زندان خانه گور
بناگه حافظ صاحب کمالی　　بخوابش دید لیکن بعد سالی
ز سر تا پا برهنه پوست کنده　　غریوان هر طرف شوری فگنده
بگرد اگرد او فوجی ز زنبور　　تمامی نیش زن هر دم بران عور
بران مجروح تن از نیشها ریش　　همی کردند زنبوران ز حد بیش
چو حافظ را بدید از دور بشناخت　　دوید و خویش را بر پایش انداخت

چو آمد ام و دید زینسان حال آن مرد   نهان در دل دعا از حق چنان کرد
که یارب خوانده ام من نصف قرآن   ثوابش ده باین مجروح نالان
چو این گفتم بدم آن فی المصائب   ز چشمم ناگهان گردید غائب
دران سیدان که او را دیده بودم   بتفتیشش نظر هر سو نمودم
که ناگه دیدم اندر وی نمایان   ملبس با لباس پادشاهان
که خندان خرم و خوش آید از در   دعاگویان مرا بس شاد و مسرور
چو حافظ چشم خود زان خواب بکشاد   برای قاریان این مژده در داد

واخرج ابو عبد الله بن منده فی امالیه عن ابن عمر رض قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من قاد مکفوفا اربعین خطوة غفر له ما تقدم من ذنبه وما تاخر

ابو عبد الله آن شیخ یگانه   با بن منده مشهور آن یگانه
تصنیفش که نام او امالی ست   که از تضعیف و تجریح خالی ست
کند ز ابن عمر زینسان روایت   که فرموده ست آن شمع هدایت
که هر کو قائد اعمی ست چل گام   خداوندش ببخشد جمله آثام
ز وقت زادنش تا وقت مرگش   تعالی الله ببین آن ساز و برگش
یکی از شعبهٔ ایمان ست این کار   مده این راز کف هشدار هشدار
بیا تا واجبات دین و اسلام   بیاموزم ترا ای خوش سرانجام
نخستین نفقهٔ ذی رحم دانی   پس آنگه صدقة الفطر ار توانی
سیوم قربانی آمد ای برادر   سپس خدمت برای باب و مادر

بود تیمار زن از بهر مرد
خوش آن باشد که این جمله ادا کرد

بود زینسان که انگه عمره کردن
بنه این بارها ایجان ز گردن

سلام آنکس که بر تو داد ای یار
جوابش بر تو واجب گشت هشیار

جواب عطسه هم بر تست واجب
بده این راز دوستا فی الوقت دانا

چو اسم الله را در گوش آری
تعالی الله بگو گر هوش داری

بدینسان نام پیغمبر شنودن
بباید از درود او ستودن

نماز میت ایضا واجب درایه
بود لی شبه از فرض کفایه

درینجا قصهٔ آمد بیادم
بیا بشنو که فرمود اوستادم

حکایت

ستده اهل تصوف نام طیفور
بقطب العارفین معروف و مشهور

بکنیت بایزید آن شیخ بسطام
رئیس عارفان و شیخ اسلام

دم خفتن مگر مامش شبی آب
ازو درخواست وانگه رفت در خواب

گرفته آب را آن شیخ ابرار
ببالینش همه شب ماند بیدار

همه شب بر سرش چون شمع استاد
عجب گاهی ازین را آب میداد

عجب شمعی ببالینش برافروخت
که شیطان بر سرش صد داغ حسرت سوخت

بسان شمع بر بالین مادر
بشب استاده ماند آن شمع خاور

همان مادر ز جام خواب سرشار
ببالینش پسر چون شمع بیدار

سحر چون مادرش از خواب برجست
مر او را یافت قائم آب در دست

دعایش کرد و چشم او ببوسید
همان دم بایزید از غیب بشنید

که قطب العارفین گشته خطابت　　بتابد در دو عالم آفتابت

دلش زان سوز شد از نور معمور　　بقطب العارفین گردید مشهور

اگر مردی بجد شو تا شتابی　　ز خدمت یابی ایچان انچه یابی

واخرج ابو احمد الناصح فی فوائده عن ابن عباس قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من سعی لاخیه المسلم فی حاجته غفر الله ما تقدم من ذنبه وما تاخر

ابو احمد که او ناصح لقب داشت　　حدیثی در فوائد طرفه بنگاشت

روایت می کند از ابن عباس　　که من بشنیده ام از افضل الناس

کسی کو از برای کار دیگر　　رود اجرش دهد الله اکبر

گناه اولین و آخرینش　　ببخشد حق کند رحمت قرینش

جهانی بهر کار خود شتابان ست　　بجود و بخشش کس بحد و پایان ست

کسی از بهر دیگر نیست پویان　　که باشد خاص فضل الله جویان

اگر باشد ولی الله باشد　　خردمند و خدا آگاه باشد

بود کمیاب زیشان بنگری　　کزین ره بر رخش افتاد گردی

بهر در چار سو بنشین تو آنجا　　طلب کن کس شود زینگونه پیدا

که از بهر کسی بی آرزوی　　روانه باشد از کوی بکوی

پی حاجات خود هر کس شتابان ست　　نه بینی کس که پویان بهر جنس ست

اگر یابی بدینسان خاک او شو　　شکار بستهٔ فتراک او شو

تو جامی آب یا چوبی خلالی　　کنی یا دو را تحفه بلالی

اگر بیمار را تیمار سازی
عیادت گر کنی تو پاک بازی

یتیمی را اگر خشنود کردی
پی خود اینهمه بهبود کردی

سر این جمله انفاق ست وایثار
کند کی جز حبیب الله این کار

بهر کار ار چه اکثر جست باشند
درین میدان ولیکن سست باشند

درین جا زهرهٔ شیران شود آب
ازین وادی جهانی هست رو تاب

همین میدان مقام امتحان ست
لقب بو بکر را صدیق زان ست

شنو یک داستان گویم درین باب
که زو گلزار ایثار ست سیراب

حکایت

مگر ابن المبارک گشت عازم
برای حج نیت را کرد جازم

سنین عمر خود آن بحر تسلیم
بسه اقسام می فرمود تقسیم

بسالی خلق را تعلیم می کرد
به پند و موعظت تفهیم می کرد

بسالی بر سر کفار اشرار
زابر تیغ می گشتی شرر بار

بر آهنگ حجاز نغمه سازان
شدی سالی برای حج شتابان

چو عزم حج نمود آن شیخ ابرار
گروهی ز اهل تقوی شد باو یار

ز راه حج چو شد مقطوع بهری
بوقت شب فرود آمد بشهری

دمی نگذشته بهر دفع حاجت
روان شد صاحب کشف و کرامت

بیک گلخن رسید آن پیر دانا
تنه مرغ مرده دید افتاده آنجا

زنی را یافت هم آنجا نشسته
نقابی شرم را بر روی بسته

همان مرغان زیر پاک می کرد
دعا از خالق الافلاک می کرد

که از لقمه نگه دارم خدایا | به پلیسبط ره و هم رب البرایا
چو زو ابن المبارک حال پرسید | بپاسخ دیده اش خون بار گردید
که من از اهل بیت مصطفاییم | ز اولاد رسول با صفاییم
مرا سه روز شد کز دانه و درهم | نه پنداری که اکنون ناصبورم
دو دختر دارم اندر خانهٔ خویش | که از جوع اند آن هر دو جگر ریش
بگفتم چون دو بهره رفته از شب | که قوموا واسجدوا الله حضرت الرب
جواب من چنین دادند ایشان | که از جوع هم چنان خاطر پریشان
که تاب یک سخن گفتن نداریم | بیک لحظه ببین جان می سپاریم
من این مرغان که بینی شایگان | درینجا دیده بودم ای سخندان
بدل گفتم که این بس حلال اند | اگر بر دیگران وزر و نکال اند
شنو احوالم این ست ای برادر | بحال من مرا بگذار و بگذر
چو شیخ عبدالله این قصه شنید | ز اصداف عیون گوهر ببارید
یکی همیان زر را از کمر جست | سبک بگشاد و دادش در عوض دست
سپس آن قدوهٔ اخیار و ابرار | نکرده هیچ کس را زان خبردار
رجوع خود بجا به مصلحت دید | که صیف الکف ازین ایثار گردید
رفیقان سوی شهر مکه راندند | بهجرش لخت دل ها بر فشاندند
بیوم الترویه یاران یکدل | بوقت خطبه دیدندش به محفل
یکی پرسید شیخا کی رسیدی | جوابش داد این ساعت که دیدی
سپس در موقف و در هر مواقف | بهر ارکان حج دیدند واقف

سؤال این مسائل چون نمودند / جوابی هر یکی شافی شنودند

دگر دیدند یک شهر مدینه / نیامد در نظر آن صاف سینه

بشهر خود چو یاران در رسیدند / بشهر خویش شیخ شهر دیدند

تمامی قصهٔ حج و ملاقات / همین گفتند پیش ذی الکرامات

شنیدی این ولی انکار کردی / بسوگند آن دگر اظهار کردی

دو سه کس را یکی شاهد نمودی / عجب تر شیخ دین از وی فزودی

بحیرت آخر آن شیخ شد غرق / بکذب و صدق اینجا چون کند فرق

بحل این معما پا رسته روز / تمامی عقل او شد حیرت اندوز

شبی پیدا رسیدش لشکر خواب / به یغما برد و شد بروی ظفر یاب

چو چشمش بسته شد زین ملک عالم / بملک دیگرش بردند در دم

ز شغل این و آن چون روی برتافت / ازان گم گشته مقصود خود یافت

رسول الله را در خواب خود دید / به پیشش رفت از وی حال پرسید

جوابش داد از احسان که بر من / نمودی گلخنت گردید گلشن

براه حج چو دادی صرهٔ زر / بی آن بیوه محتاج مضطر

ز اهل بیت من بی شبهه بود او / که کشف راز خود بر تو نمود او

چو احسان را بجز احسان جزا نیست / درینجا جز بدستت یا دعا نیست

دعا کردیم برای تو شتابی / که از یزدان ثواب حج بیابی

خدا بر یک فرشته امر فرمود / که کن از بهر عبدالله حج زود

همان بود آنکه او را دیده بودند / مسائل را ازو پرسیده بودند

نماید این ملک تا روز محشر | بپی تو حج بهر سال ای برادر
سپی ایثار هر کو سے شتابد | جزا ایش از خدا زینگونه یابد

واخرج احمد بن سفیان وابو یعلی فی مسندیهما عن انس رض عن النبی صلی الله علیه وسلم قال ما من عبدین یلتقیان فیتصافحان ویصلیان علی النبی صلی الله علیه وسلم الا لم یتفرقا حتی یغفر لهما ذنوبهما ما تقدم منهما وما تاخر

همان احمد که بن سفیانش خوانند | وحید الدهر والدورانش دانند
بدینگونه ابو یعلی ست دیگر | ببین شمع شبستان پیمبر
به مسندهای خود زیشان نوشتند | که ختم المرسلین فرمود در پند
دو کس باهم ملاقات ار نمایند | بهم باب تصافح بر کشایند
درین اثنا درود ار نیز خوانند | جزای خود زمن پرسند و دانند
زیکدیگر جدا گشتن نیابند | که در گلزار عفو حق شتابند
گناه اول و آخر بیک دم | ببخشد قادر قیوم و اکرم
تعانق هم تصافح روز عیدین | بروز جمعه زان سلطان کونین
نشد منقول هم ز اصحاب اخیار | که مروی نیست زیشان هیچ آثار
ازین وجه ارباب فقاهت | شمردستند بدعت هیچ و گمراهیست
برای قادم الاسفار و غائب | بجا باشد این حدیث ذی الرغائب
درین سه روز اگر سنت نمودند | جز این هر جا و هر مقصد که شود
به تصحیح حدیثم گفتگو نیست | دران سه جا بفعلش آرزو نیست

بیا بشنو کنون شرح و بیانش — که خوانم پیش تو تا داستانش
خداوند از محبت هست خشنود — تباغض را نهایت منع فرمود
چو آثار محبت دید از وی — بفضل خود گنه بخشید از وی
سخاهای کریمان همچنین ست — کریمان را کرم بس دلنشین ست
بیک کاهی گهی کوهی ببخشند — بحرفی جرم انبوهی ببخشند
که ذات حق تعالی محض خیرست — اگر خیری رسد زان محض خیرست
ز اضداد محبت دور شو دور — دل خود از محبت دار معمور
بود عالم ز آثار محبت — بود دارالجنان دار محبت
محبت مایهٔ درویشی آمد — همین فقر و خدا اندیشی آمد
چو حق پرسی محبت دین ایمان ست — بدان ضدش نفاق و فسق و کفرانست
طلاق ایجاب اگر تجویز مولی ست — ولی بیزار از وی حق تعالی ست
از اینجا صاحب لولاک فرمود — که باشد قول و فعلش مایهٔ سود
که گر مومن ز مومن بعد سه روز — پس رنجیدنش ای بهجت اندوز
روا نبود که ز دوری گزینند — پس زانوی رنجوری نشینند
تمامی کار ایمان اتفاق ست — خلافش سر بسر بغض و نفاق ست
همان بهتر که باشی صاف سینه — ز بخل و مکر و کذب و بغض و کینه
چه راس الحب عشق ست ای برادر — چه خوش گفته درین معنی پیمبر ص
که هر کو عشق ورزید و نهان کرد — سپس عفت گزید و هم ازان مرد
مدارج های علیای شهادت — خدا بخشد پی آن ذی سعادت

هلا تا زنده در حسب در آویز ‌ ‌ ‌ زاهل بغض تا باشی تو بگریز

درین معنی شنو یک داستانی ‌ ‌ ‌ که از کنز الجواهر هست کانی

حکایت

بسبطین رسول الله یکبار ‌ ‌ ‌ شکر رنجی بناگه شد پدیدار

پس از سه روز اصحاب پیمبر ‌ ‌ ‌ چنین گفتند پیش سبط اصغر

که پیش اکبرت رفتن ضرورت ‌ ‌ ‌ که زین پس فرو رفت از غل کدورت

بپاسخ گفت سعد و رحم درین کار ‌ ‌ ‌ که من بشنیده‌ام از سلطان ابرار

که چون دو کس بهم رنجیده باشند ‌ ‌ ‌ ز یکدیگر کدورت دیده باشند

نخستین هر که باب آشتی کوفت ‌ ‌ ‌ ز ره خاشاک بخشش سر بسر روفت

بوقت رفتن جنت مقدم ‌ ‌ ‌ بود بر دیگران اولی و اقدم

ازین رفتن مرا معذور دارید ‌ ‌ ‌ برادر تا به پیش من بیارید

که تا در رفتن جنت مقدم ‌ ‌ ‌ ز من باشد دران انبوه اعظم

خدا نکند که تقدیمم بخشند ‌ ‌ ‌ بر و یک ذره تعظیمم بخشند

چو حسن المجتبی این قصه بشنید ‌ ‌ ‌ بنزدیش رفت و از وی شاد گردید

سران و سروران زینگونه باشند ‌ ‌ ‌ که تخم رنج در دلها نپاشند

خداوندا ز کینه ده پناهم ‌ ‌ ‌ که از رنج کلفت چون مه نگاهم

اگرچه بدر عالی قدر دارد ‌ ‌ ‌ ز کلفت و اختفا و صد دارد

ازین رو در محاق آید گرفتار ‌ ‌ ‌ سیه رویش سازد و تیره و تار

واخرج ابوداؤد عن معاذ بن انس ان رسول الله صلی الله

علیه وسلم قال من اکل طعاما ثم قال الحمد لله الذی اطعمنی
هذا الطعام ورزقنیه من غیر حول منی ولا قوة غفر له ما تقدم
من ذنبه وما تاخر ومن لبس ثوبا فقال الحمد لله الذی کسانی
هذا ورزقنیه من غیر حول منی ولا قوة غفر له ما تقدم
من ذنبه وما تاخر فقط وآخر دعوانا ان الحمد لله رب العلمین

ابو داود که شیخ کبیرست | رئیس عالمان و بی‌نظیرست
مفاذ ابن الانس او راست راوی | که در علم احادیثست حاوی
چنین گوید که ختم المرسلین گفت | بباب شکر این در ثمین سفت
طعام آنکس که خورده دست شوید | پس آنگه این دعای شکر گوید
پس از پوشیدن جامه بدینسان | زبانش تر شود در شکر رحمان
تمامی جرم استقبال و ماضی | شود بخشیده خا بهذا التراضی
کنون این ذکر در شکر و سپاسست | که آن مر قصر ایمان را اساسست
نهی گر بر اساس سست بنیاد | کند یک سیل آن بنیاد بر باد
تو اول شکر منعم پیشه گردان | پس آنگه خویشتن را خوان مسلمان
دگر کافر نعمتی بگریز بگریز | بخود بر نار دوزخ را مکن تیز
بشهر شکر چون منزل گزیدی | یقین میدان که تا ایمان رسیدی
که بهر شکر ایمان هست لازم | بملک شکر جانان باش عازم
که گل در موسم فصل بهارست | طلوع شمس لازم نهارست
ز نعمت چون خدا او راست موجب | بهر نعمت ترا شکریست واجب

ولی شکری بود فوق جمله انعام	نه از خاصان بود ممکن نه از عام
که شکرش را کسی تابی ندارد	ازین خانه کسی بلبی ندارد
چسان تو شکر انعامش شماری	چسان نخته بسم سوزن آری
چسان مشعل دهی در دست کوری	هدایت چون کنی کوری ز نوری
که جمله انبیا و جمله املاک	همه عاجز شده تا شاه لولاک
مگر یک دو سه پیی نمایشش تو	بیا بشنو که تا باشم سخن گو
زیک دو قطره تا منزل هوش	بتو فواره نعماست در جوش
به بطن مادرت چون آفریدند	پس آنکه در تنت روحی دمیدند
میان مجلس تاریک و تیره	که چشم عقل در وی بود خیره
برای تو گلستان ساختندش	همان مجلس شبستان ساختندش
مصون بودی ز هر گرمی و سردی	و دشمه اندرو آرام کردی
درو گر دیگری محبوس گردد	ز عیش زندگی مایوس گردد
بدم ضیق النفس جانش ستانند	ز قید زندگانی وارهانند
همان مجلس برای تو گلستان	برای دیگران گورست و زندان
درآن مجلس تو ابراهیم کردار	پی تو باغ بهر دیگران نار
پس گشتی برون ان مجلس تنگ	سوی آغوش مادر کردی آهنگ
ببین این طرفه تر صنع الهی	که پیشش از زادنت فضل کماهی
نموده رزق تو از حسن تدبیر	همان پستان ماست را پر از شیر
نبی فرمود زینجا ای برادر	که چون جنت بود آغوش مادر

در وقت نگروان و چشم پیشتر … که گر و بچهٔ او چاشتی گیر
چه بودی مست پی خدمت تو او … بباب و مام تو مهرت برافزود
ز نا خوردن چو آن هم و در بودی … بشیر مادرت مسرور بودی
بوقت نیم شب او شدی برو … لحافت از کنار مادرت کرد
غذا چون خواستی از شیر آن هم … شدی فی الفور مسرور شاد و خرم
خورش آن وقت که سلطان بیچ … دلش از وشنهٔ تسویف خستی
چه سامان غذا آماده گشتی … به خیتدی بسفره بر نشستی
شکستی نان خائیدی بدندان … شدی پس سیر آن سلطان و زان
نگه کن که ضعیف دگر زبون کرد … بمرز وقتی ز سلطان نان فزون کرد
بنوبت چونکه زو رفتن از پا … بدوش مادرت بودست ما وا
هم او مرکوب تو هم روز از او … ز بهر دشمن ترا فیروزی از وی
بتو زان روز جمله اقربایت … حقش زاید بود چون شد فدایت
ببین در افضل التنزیل قرآن … که حق فرمود اندر پند لقمان
که شکر ما و شکر والدینت … مساوی شد ادا کن زود و نیت
چو ابرو قوت رفتار و اوت … دهان را گوهر گفتار دادت
چه بلبل بر گل خندان مادر … شدی هر دم نوا ساز و سخنور
گدای سرو روان در باغ خانه … شدی با دامن مادر روانه
دریغا چون رسیدی در جوانی … بجوی لهو عیش و کامرانی
همان منعم ز خاطر رفت یکسر … روی در خدمت سلطان کشور

وسیله از اسیرانش بجوئے
که تا سلطان کند با تو نکوئے

دل سلطان و دلهائے دو عالم
بود در دست سلطان معظم

چو خواهد حق ترا سلطان شود یار
وگرنه در بلا چون خاک شو خوار

اگر نعمت خواست او این اراده اوست
برین هم شکر لازم گردد ای دوست

بهر جائی تو چیزے گر بیابی
بتو لازم که در شکرش شتابی

که این عالم همه در قبضهٔ اوست
اگر مغزی در و یابی اگر پوست

بدست اوست تمامے خیر و شر گیر
ز لا معطی و لا مانع خبر گیر

چو این معنی یقین در دل نمائے
بروئے خود دری ایمان کشائی

شدی مومن کنون شکر خدا کن
دل خود را بشکرش آشنا کن

بیا تا شمع شکر افروزم اکنون
طریق شکر را آموزم اکنون

که جان و جسم و اعضایت تمامی
کند فرمان ایزد را غلامی

ز نهیش سر بسر یکسو نشینی
نه در دل آوری نه از چشم بینی

وگر بینے کنے بروی صد انکار
ز دست و دل زبان بشکن تو این کار

وگر هرگز نسازی شکوهٔ حق
که زین ایمان ندارد هیچ رونق

علاج رنج شکوه بشنو از من
که زین دشمن بود بهر تو مامن

که سوئی بدتران خود نظر کن
بر ایشان از ترحم راه سر کن

دل ایشان بدست آر و نگهدار
تو زیشان افضلی شکرش بجا آر

ز خود دیگر افضل و اکمل بیابی
بروکن این دعا از حق شتابی

که یارب فضل خود بر من عطا کن
ز دام مکر خود ما را رها کن

اگر بینی بجای مبتلایی — ببر از خویشتن را زان بلایی
امان جو زان بلا از ایزد پاک — وزین غم تا بمانی پاک و بیباک
دگر همواره استغفار می کن — عجب کاریست ر این کار مسکین
اگر استغفار کار و پیشه کردی — که اندوهناک ایجان نگردی
خصوصاً سید استغفار هر روز — بخوان شام و سحر رو حجبت اندوز

اللهم انت ربی لا اله الا انت خلقتنی وانا عبدك وانا على عهدك ووعدك ما استطعت اعوذ بك من شر ما صنعت ابوء لك بنعمتك علی وابوء بذنبی فاغفر لی ذنوبی فانه لا یغفر الذنوب الا انت

اگر بر گفته من گوش کردی — یقین دان جام مقصد نوش کردی
اگر از گفته من سر بپیچی — سزای خویشتن یابی که هیچی
زمن یکداستان بشنو ربیبا — رسد بد را بدی دریاب دریبا

حکایت

شنیدم بود در عهد مسیحا — فقیر بینوای و بی سروپا
نبودی روزها تا شب گدائی — نبودی مایه‌اش جز بینوائی
بزنبیلی که او را بود حال — نبودی هیچگاهی قرص کامل
ندیده گه بعمر آن محنت اندوز — بجز قرصی نه و خورد شب و روز
بآن زنبیلکه بودی برتنش بار — سپیش بودی در و خروار خروار
هزاران پاره هر یک برنگی — بر او بود دست چون در پیشه رنگی
زنی عالم مزین بیمثالی — بچرخ دلبری بدر کمالی

رخش شمع شبستان صباحت ... لبش خجلت ده کان ملاحت
دهانش چشمه سار آب حیوان ... ذقن وآبحیوان بسبق خوان
گل وآبش تمام از بیوفائی ... سروکارش همیشه فتنه زائی
بخوانده مادرش شیطان ملعون ... دل گردون ز مکرا و جگر خون
مراو را بوظفر همشیر گفته ... همیشه خانه اش بوزیده رفته
بعقد آن فقیری بینوا بود ... فقیر از جان و دل بروی فدا بود
اگرچه دولت ونعمت نمیداشت ... همین زن را بجای گنج پنداشت
همین بودش حیات وزندگانی ... همین سرمایه جان وجوانی
همین در جوع وآتش نان وآبش ... گهی پیر و گهی مرشد خطابش
بگدیده روز اگر محنت کشیدی ... رخش دیدی لبش با راحت رسیدی
قضارا پای عمرش رفت در گل ... طپید اندر غمش چون مرغ بسمل
چو نخلش رفت می پیچید چون مار ... گلش بردند و برجا ماند چون خار
چو پنهان گشت مهرش در ته خاک ... شفق سان غرق خون بود آن شو پاک
بخاکش بود روز و شب نشسته ... چو مهرش دل بخاکش باز بسته
هم او را قبله امید گفتی ... هم او را کعبه جاوید گفتی
زدی چون آتش مهرش بدل جوش ... گرفتی شسته قبرش در آغوش
ز دیده مشکهای اشک راندی ... بخاکش طرفه تر آبی رساندی
هوای بوالهوس این گونه باشد ... که چون کم شد هوس جانش بخرا شد
ز عشق فانیان بگریز بگریز ... بیاسوی گر بقا خواهی بیامیز

غرض بر قبرش آن ماتم رسیده / سکونت داشت چون مردم بدیده
همان گریه‌داماش بود پیشه / غم یارش دل آزارش همیشه
بهر کوی که رفتی بود گریان / دلش بر تابهٔ غم بود بریان
شبی بنشسته بد بر مرقد یار / سخن گویان بد و با نالهٔ زار
که رحمت از اینجهان بر رفتی حیف / مرا بیگانه وش پنداشتی حیف
نبردی چون مرا با خویش همراه / ز تو این بیوفائی آه صد آه
قضا را ناگهان آنجا مسیحا / رسید وی شنید این ماجرا
ببردش رفت و گفت این گریه از چیست / برین قبری نشستن از پی کیست
جوابش داد و گفتش کای خداوند / دو سه سال است کافتادم درین بند
که این قبری زن محبوبهٔ ماست / ز جان و دین و دل مطلوبهٔ ماست
تهی دستم متاعم پاک بردند / دریغا گنج من در خاک بردند
بسان مار بر گنجم من اینجا / گرفتارم و صد رنجم من اینجا
بده فرمود عیسی کای دل افگار / دل خود زین غم بیهوده بردار
بکن با خالق خود آشنائی / که تا زین درد و غم یابی رهائی
بگفتا چون کنم دل آرام نیست / بگریم روز و شب این کارم اینست
ترحم کن دمی بر حال زارم / که زین بیش صبر را طاقت ندارم
خدا را از خدا خواه ای خداوند / که از جان و دلم بردار این بند
بگفت از نصف عمرت هرچه باقیست / بدو ده تا بخواهم بهر او زیست
بگفتا دادم او را حق گواه است / تو او را زنده کن حالم تباه است

بگفتا قبر او بشگافت و بنگر | که اینک زنده گردد آن سمن بر
بحکم او همان دم قبر بشگافت | تنش را سر بسر پوسیده یافت
مسیحا پس دعوت را ادا کرد | سپس بهر زن مرده دعا کرد
که یارب زنده کن این مرده را زود | بدم آن مرده زن را زنده بنمود
مسیح الله از آنجا شد روانه | گدا و زوجه اش آمد بخانه
پس از چندی گدا زان شهر تنگ | بسوی شهر دیگر کرده آهنگ
برون گشتند هر دو از وطن گاه | چو اشک و آه عاشق هر دو همراه
ز موطن چون سه منزل ره بریدند | چهارم روز بنگر تا چه دیدند
بوقت گرم گاهی مانده گشتند | بظل یک درخت آخر نشستند
همان زادی که با خود بود خوردند | بآن تاب و توان را تازه کردند
گدا بر بستر راحت غنوده | ببالین شمع رو بیدار بوده
که ناگه بر سر شان شاهزاده | رسیده با سواران و پیاده
بزیر آن درخت استاده گشتند | پی راحت دمی آماده گشتند
چو شهزاده ز مرکب شد پیاده | نگاهش بر رخ مه رخ فتاده
چو مصروعی به پیش او بغلطید | مگر مصروع بود او ماه نو دید
برون شد از تنش تاب و توانش | غنیمت دان که باقی ماند جانش
پس یک ساعت آنجا گه فتاده | دل و هوش و توان بر باد داده
بهوش آمد دو چشم خویش بکشاد | سپس پرسید از وی کای پریزاد
تو جنی یا ملک یا چیستی تو | درین میدان برای کیستی تو

بدو گفتا که ره گم کرده هستم / پی رهبر من اینجا بنشستم
چو شد این گفتگو باهم پدیدار / شده آن خفته‌بخت از خواب بیدار
ملک‌زاده ازو گردید پرسان / که تو چون آمدی در این بیابان
بگفتا من ز جمله رهروانم / بغیر از رهروی دیگر ندانم
دگر گفت که این زن را بدانی / بگفت اینست آری یار جانی
چو گفت این قول زن دهشت پذیرا / که ای شهزاده بین بر بنده بیداد
نه او را دانم و نی می‌شناسم / ز گفتار شنیعش می‌هراسم
گدا از وی چو این گفتار بشنید / بخود پیچید و همچون بید لرزید
برو شهزاده گفتش کای جفاکار / بگو ز ایشان و گر هشدار هشدار
زنش گفتا که بیشک رهزنستی / اگر رهزن نه‌ای بی‌شبهه مستی
سپس رو کرده سوی شاهزاده / که هان ای دستگیری پا فتاده
مرا از دست این ظالم رها کن / نه از بهر خود از بهر خدا کن
مراد شاهزاده هم همین بود / بیک مرکب سوارش زود بنمود
براندم سوی شهر خود روان شد / بسان برق از چشمش نهان شد
گدا دیگر بگریه شد گرفتار / ازین آزار همچون ابر آذار
گریستن زار زار آغاز کرده / در شور و شغب را باز کرده
گریبان چاک و بر سر خاک میکرد / هزاران آه آتشناک می‌کرد
بر ایشان گریه کرده زین تباهی / که بر وی گریه کرده مرغ و ماهی
قضا را رهروی نزدیکش آمد / چو پاسی در شب تاریکش آمد

نشست و سر ز بالش برکشید / چو گفت او دهنش تر ز اشک گردید
تسلی داد گفتش رهنمایم / در این مشکلات بر تو گشایم
زر سر چون گدا این مژده بشنید / چو گل بشکفته شد چون برق خندید
بگفتش رو از اینجا بعد سه روز / ببینی طرفه‌تر شهری دل‌افروز
در اینجا بابِ این شهزاده شاه است / که بس عالیجناب و دین پناه است
بدینسان شه دین و دولت مآب / گلستانِ عدالت زوست شاداب
بوصفش هرچه گویی جمله برجاست / مریدِ خاص شیخی و مسیحاست
اگر از گفتهٔ من سر نتابی / در آنجا مقصدِ دل را بیابی
روان شد قطره زان آن سینه افگار / چو اشکِ خویش در هجران دلدار
رفیقش بود آه و ناله می‌رفت / بسانِ شعلهٔ جواله می‌رفت
پس از سه روز آن محنت کشیده / بشهرِ یار خود آخر رسیده
چو شه آمد بدیوانِ عدالت / رسید آن افسرِ فرقِ بطالت
تمام آن ماجرا مجروح بیدل / عیان بنمود پیش شاه عادل
همان دم آن دو کس را شاه بیدار / طلب بنمودشان کردند انکار
که من گاهی بعمر او را ندیدیم / نه نامش هیچگه از کس شنیدیم
ملک فرمود زان آشفته خاطر / که رو کن شاهدین خویش حاضر
بگفتا شاهدِ من آن شهید است / که بی شک است و بی شبهه پدید است
بود دیگر گواهم ابن مریم / که ایشان هم از رسولی می‌زند دم
ملک فرمود تا آن پیغمبر / شود بر فرق شهرم سایه گستر

پس از یک هفته آن روح مجسم ... بشهر آمد چو جان در جسم آدم
شهنشه قدوة الابرار را خواند ... بصد عزت بتخت خویش بنشاند
سپس آن هر سه را حاضر نمودند ... دران قصه به پیشش لب کشودند
پری رخ همچنان انکار میکرد ... همان تکبر او اظهار میکرد
نبی الله گفتش شرم کن شرم ... مکن رزم از خدا پیش آر آزرم
ز قهر او بترس از هوشیاری ... وگرنه در زمان جان می سپاری
جوابش داد تو لم راست پندار ... سخن از ناراستی داریم انکار
نبی الله گفتش گو درین دم ... که هرچه او داد مارا باز دادم
چو این گفت از گفت افتاد مرده ... همه اعمال خود با خویش برده
چو کرد او ترک شکر نعمت حق ... ز نعمت ساخت حق معزول مطلق
چو شد این معجزه آندم پدیدار ... خلایق را شده عبرت پدیدار
گدا چون تارکش و نیای دون بود ... هم آن دون را گدا متروک نبود
یکی ز احباب روح الله گردید ... گدا بود است اکنون شاه گردید
خدایا شکر خود ما را بیاموز ... ز تحصیل شکر چشم ما برافروز
بصدق شاکرین جان بخش ما را ... بیامرز آنچه کردستیم خطا را
بخیر المرسلین محبوب ربی ... که باشد در دو جا ما را مربی

حکایت

دو اسماء اله العالمین اند ... که دایم جن و انسان را معین اند
بظلمش جن و انسان مستظل است ... نخستین هادی و دیگر مضل است

بحسب اقتضای خاصهٔ خویش / نهد هر سطلی را اثر پیش
چو طبعش را بود آن خاصه جاذب / شود طبعش سوی آن نیوه راغب
بود هر اسم را مظهر هزاران / بسان قطرهای تند باران
و مظهرزان اتم و اکمل هستند / که از فیضش همه سرشار هستند
یکی محبوب رب العالمین ست / محمد کو شفیع المذنبین ست
دگر مبغوض رحمن الرحیم ست / که آن ملعون شیطان الرجیم ست
یکی مطلوب وایمان و اسلام / دگر مرغوب او کفران و آثام
یکی را مسکن و ماوا بهشت ست / دگر را منزل و جایش کنشت ست
یکی صد مکر اندیشه گرفته / دگر در وفقش اندیشه گرفته
نخستین مکر او از من بیاموز / سپس از نار وفقش مکر او سوز
بود اصل الاصول مکر آن دون / که از قلبی برد ایمانش هر لون
که من کل الوجوه از وی فراغت / بیابد چون برد اصل البضاعت
حیات اخروی ای جان دو قسم ست / که هر دو در قرانش اسم ست
یکی را شد حیات طیبه نام / که در نحل ست بین ای خوش سرانجام
دگر باشد حیات تنگ بدتر از موت / که لازم میشود بر هر دمش فوت
با براهیم بین بر من مزن صوت / که حق فرمود در وی یأته الموت
حیات اخروی از وی چو بردند / بموت عد الهی اورا سپردند
رهانم بر ترا از شر مکاید / به بندم رخنهای کید کاید
که تا ایمان تو ماند سلامت / زوی خستم بمیدان قیامت

وزانجا در بهشت آرام گیری
بموت اخروی ایجان نمیری

چو این اجمال را مرقوم کردم
بتفصیلش نگر تا ره نوردم

نخستین شرک دان کز وی رهائی
نیابد عام تا خاصان ابائی

پس انگه شرک دان ایجان دو قسم است
که بهر هر یکی رسم است و اسم است

نخستین ذاتی و دیگر صفاتی ست
شنو تفصیلش ای سرمایهٔ زیست

ز ذاتی در جهان کم بهره دارند
وگر خواهی مجوسا آشکارند

وگرنه جمله سکان اقالیم
باشراک صفاتی یافت تعلیم

تمامی انبیا بر دفع این کار
فرستاده ست جبار جهاندار

بدفع این بلا سلطان کونین
رسیده هم پی تعلیم ثقلین

همه مضمون قرآن هم پی اوست
برو بنگر اگر فهمیست ای دوست

بذاتی این زمان کاری ندارم
کنون شرک صفاتی می نگارم

نخستین وصف علم او بیان کن
که بیخ شرک را کندی ازین بن

که علم او ز علم ماست اکمل
دلیلش آنکه جاهل بوده اول

تمامی علم و فنّ ما حصولی ست
حصولی سربسر خوار و فضولی ست

حصولی کی بری شد از عوارض
چنانکه مهر را ابر است عارض

حصولی را بدان مخلوق و حادث
چو حادث شد رهد کی از حوادث

همه علم خدا اندر حضوریست
محیط جمله اشیا بالضروریست

حضوری همچو موصوفش قدیم است
ز نقص از علل پاک و سلیم است

محیطش گر نباشد جمله اشیا
شود عالم همه معدوم و رسوا

کدرتی چند ز او مفقود گردد / بیکدم آنجهان نابود گردد
محیط جمله اشیا چون خدا شد / ز دیگر جستن مقصد خطا شد
شهنشه حاضر و تو از غلامان / بخواهی مطلبت این چیست سامان
همی دانی که شان قدرت ندارند / که کارت را بسامان اندر آرند
وگر گویی که ایشانند مقبول / ز مقبولان جهان باید مسئول
پس ای بانیست نافرجام گمراه / ز حالت چون شود مقبول آگاه
که مقبولات ز حال غیب یکسر / نمیدانند بقرآن خبر و بنگر
که یزدانست کو هست بی عیب / خدا فرمود قل لا اعلم الغیب
گر از غیر خدا حاجات خواهی / بجویی و گذشت افسوس کاهی
نبی و انبیای بی شبهه و بی ریب / اگر گویی خبر دادندی از غیب
بگویم جمله پیغامبر خدا بود / ز نوع غیب و اینها جدا بود
بدان کین نذر این فریاد و زاری / که از غیر خدا گاهی بر آری
باینه این همه کفر صریحست / قبیحست و قبیحست و قبیحست
اگر کردی تو کافر گشته حیف / دو صد کشتی بلا را گشته حیف
زرشت زین عیبها گر نیست معیوب / کنون شد با ثمر گر بود مرغوب
وگر نه هردو گردیدند مرتد / خدا را چه سناست از چنین بد
وگر یکنوع شرک ای یار جانی / بگویم ترک او ده گر توانی
عبادت آنکه آن مخصوص باریست / شبیهش گر پی غیرست خواریست
چه خواری سر به کفر و حرامست / ز اهل العلم این فتوای عامست

بغیر الله اگر سجده نمودی / شدی بدتر ز ترسا و یهودی
چه خوانی پنج وقت ای کس نفسد / سر این گر پیش واسی فلابد
حق معبودیش ایمان نگهدار / ز بهر معبود کن انکار ای یار
مشو در پیش قبر ای ایستاده / مشو دست بسته بر سینه نهاده
زبان بکشاده در عجز و نیازش / مگر پنداشتی کارسازش
ز حالت بیخبر آن مرده بالله / خدا بر جمله حال تست آگاه
ور اینجا مرده را معبود کردی / خدای خویش را بدرود کردی
مگر تو حاضر و ناظر خدا را / نمیدانی خفی و آشکارا
ز کار خویش یا مجبور واسئ / که دیگر را بجای او بخواسئ
مگر قرآن را ادانی فسانه / که بر مضمونش می آری بهانه
خدا را زین بلا بگریز بگریز / بخود بر آتش دوزخ مکن تیز
که این بی شبهه تشبیه خداست / وعید دوزخی این کار باست
بجز حق بهر دیگرتان منه صوم / که هست آن اثم و هم مورد لوم
بجز بهر خدا شب زنده داری / اگر کردی بلا بر خویش باری
ز بچگان پیئے غیر خدا هست / بجشن مردان زند بالا پچکه دست
خوشا کسی که بر مرقد بپا زند / برای نذر بیت سے گذارند
بود جمله حرام از وی حذر کن / خدا را ز بدعت خویش بر کن
مرو هرگز با نبوه مزارات / اگر رفتی شود کفر تو اثبات
شب هیچ بود از وی حذر کن / اگر کردی دو چشم از تو بدر کن

مرو هرگز با نجوه سفنی
نه سوی طلبت با نجوه شیئی

سفر هرز با رایت رسولان
مکن هرگز بسان بوالفضولان

نبی گفته پاسید مثوبات
سفر هرگز نسازی بجز سه اوقات

اگر بهر سه مسجد کان ثوابست
ز فضل ایزد دران بگشاده بابست

نخستین مسجد بیت الحرامست
که بیت خاص خلاق الانامست

بیک نیکی درو گر می‌شتابی
جزایش صد هزار از حق بیابی

دویم زان مسجد الاقصاست ای یار
کز آن پنجاه هزار آئی گران بار

سیوم زان مسجد صدر العلی است
که آن معبد برای اهل تقوی است

همان اجر یکی در اقصا بیابی
خدا بخشد بایزد گر شتابی

دگر اسمای اولاد و ذراری
که باشد مشعر شرک آن نداری

چو احمد بخش یا امثال آنها
حذر کن کان بود اصل زیانها

چو بر قول منجم دل گماری
یقین دانم سر ایمان نداری

بقول کاهنان یا اهل تنجیم
اگر سازی گهی تصدیق و تسلیم

پیمبر از خود بیزار گردے
چو شیطانان بدوزخ ره نوردی

دگر آن رقیه کز اصحاب کفر است
اگر استمدادش از ارباب کفر است

سراسر کفر و شرک او را بدانی
وگر نه خویش را مومن نخوانی

رسوم کفر را هم چون جشن نوروز
چو هولی یا دوالی ای دل افروز

بسنت آید به کیشان هم دسهرا
مشو هرگز درینها محفل آرا

بیا بشنو سخن یکداستان خوب
که هست آن سر بسر غوثیه مرغوب

حکایت

شنیدم بود یک شیخ یگانه | جنید وقت و شبلی زمانه
خلایق مقتدی و مقتدا بود | امام و مرشد اهل هدی بود
زبانش چشمهٔ تجرید و تفرید | عیان از چهره‌اش اسرار توحید
عجب شمعی که شه پروانش بود | بقرب خانهٔ شه خانه‌اش بود
همیشه سوی شاه زمانه | بصحن خانه‌اش بودی روانه
ز گردشهای دور چرخ دوار | سر اردی بهشت آمد پدیدار
نوای نوبت نوروز برخاست | زمین هر سو ببساط سبزه آراست
چو جنت شه بهر جا نیزه بالید | زمین با آسمان همرنگ گردید
ز انعام خدا از بهر انعام | زمین گسترده هر جا سفرهٔ عام
چو ابر رحمتش هر سو غلو کرد | کدورتهای غم را شست و شو کرد
شد از سیر حدایق ذات بهجه | همه غنچیدگان مسرور و رنجه
گل احمر بطرف جویباری | نشسته همچو شاهان در عماری
بگرد اگرد او نسرین و زنبق | نموده خدمت خود را محقق
همان لاله که جا در باغ دارد | ز عشق گل همایون داغ دارد
رخ خیری بزردی دلنشین است | که در دور او لبشر الناظرین است
ملک بر خاصگان بستان افزود | که اسباب طرب سازند موجود
در باغ طرب را بر گشایند | دوایم را همه رنگین نمایند
بوفق حکم شه هر رنگ سازی | بخدمت رفت بر خود کرد نازی

گر از بهزاد و مانی یادگارم | بناخن روضهٔ رضوان نگارم
شدند آن اوستادان جمع یکجا | بصحن خانهٔ شاه محفل آرا
بهم داد صنایع باز دادند | در گلزار صنعت بر گشادند
روان بود آب رنگ از هوس شاه | بصحن خانهٔ درویش آگاه
که آمد ناگهان یک گاو لاغر | مسن از گاو این چرخ معمر
دو دیده در مغاک چشمخانه | درون رفته چو در غربال دانه
همه دندان ز پیری او فتاده | دهان چون روزنی سوی گشاده
تنش از رعشه بس لرزیدگی ها داشت | عجب دارم چگونه زندگی داشت
بپا در پیش شیخ استاده آندم | درآمد در سخن گویی چو مردم
که ای گلدستهٔ باغ ولایت | تبرک گیر خلق از خاکپایت
بچشم مردمی ذات تو مردم | بقربانم ببین شیخا که مردم
دو آب شهد بصد رنگ انگبین | از آن محروم ماند این پیر مسکین
ز پیری کس مرا تمکین نکرده | ترحم بر من مسکین نکرده
ز اهل لب بینان ترحم | که سازد بشنو ای شیخ معظم
چنین بیهوده وهمی غلطید بر خاک | رسیده ناله اش بر اوج افلاک
ز رنگارنگ قوت آن گاو بیرنگ | دل درویش آورد و به تنگ
ره صحرا چو رنگ ای جان من گیر | تا با دوی بیا از بهر تغییر
ز درویشان نترسید قهر شاهی | که تیر بشست دان از درویش تا ماهی
بشست اندیشه ماهی را در آرند | سبک بر تابهٔ دوزخ گذارند

شده آن گاو بهر شیخ قصاب   که زد بر چهره اش یکفرقه زان آب
که بود از سوی سلطان روانه   شد آن طوفان پی شیخ زمانه
سپس آن گاو از چشمش نهان شد   هوا شد برق شد دهم و گمان شد
بحیرت ماند شیخ و سخت ترسید   جهان در چشم او تاریک گردید
یکی هاتف بگوشش داد آواز   که بود این گاو شیطان و دغاباز
ز دست خویش را رنگین نموده   بعالم رسم کفر از تو فزوده
نمیدانستی کین عید مجوس است   همه این رسم تهنیه مجوس است
مجوسان را بود این روز شادی   کشاد او بر تو باب نامرادی
ز توبه ماند اجابت سلامت   ولیکن بهر دفع این غرامت
سه شب باشد ترا سازم بدنیا   و یا در قبر یا در ملک عقبا
از این سه جا یکی را کن پسندت   وز این سه جا فتد یکجا گزندت
بگفتا بر زخم ما را قبول ست   که آن یک گوشه اهل خمول ست
چو رفت آن شیخ دین بین شهیر مشهور   مقید شد بزندان خانه گور
عذاب قبر او زینسان مقرر   نموده قادر قدوس اکبر
که هر شام و پگه یک عقرب از پیش   کند دست اثیم شیخ را ریش
ز رسم کفر و ز بدعات بگریز   تو وحدت گیر و با سنت درآمیز

ابیات چند در خاتمه کتاب و تاریخ این گلدستهٔ باغ رحمت

بحمد الله که باغ رحمت من   بپایان آمد از فضل مهیمن

بحمد الله که این سلک جواهر — که چون شمس الضحی گردید باهر

برای گردن ارباب تقوی ست — پر از سرمایهٔ دنیا و عقبی ست

نه زینسان مثنوی در هیچ دور — مصنف گشت رو بنگر نظیری

اگر کس گفته باشد پیشم آور — وگر نه گفته‌ام را ساز باور

دو سه چون سحر خیزی نمودم — به بین زینسان شکر ریزی نمودم

ندارم دعوهاے نغز گوئی — که تا پیش آیدم بی آبروئی

برای عاصیان خوش مژده‌ام — ز پیغمبر رسیده من رساندم

چو من پیغمبر سـتم — مده گر موشِ سنے هرگز شکستم

چو کردم از پئے تاریخ او غور — سروش غیب آمدم گفت فی الفور

گهر ولفظ آخر این بیت بنگر — که آمد راح فضل حق بساغر

تبشر بخشش نگرکان بی ملال ست — هزار و دو صد و شصت و سه سال ست ۱۲۶۳

وگر تاریخ او از روئے ببود — نکات معرفت تحریر فرمود

بختم رحیم چون مختتم کردم — به باغ رحمتش موسوم کردم

قدم نه اندرین باغ بهارے — تماشا کن درین گر شوق دارے

گر از بوئے گلے یابی تو سودے — رسان آندم به پیغمبر درودے

فصل صلواتك العظمى الی — علی المرجو فی دفع البلیه

محمد ن الذی هو ذو الکرامت — شفیع الناس فی یوم القیمة

خاتمة الطبع

نحمد الله حمد الشاکرین ونصلی ونسلم علی رسوله وآله واصحابه المکرمین صلی الله علیه وسلم اجمعین الی یوم الدین اما بعد بر ضمیر مهر منیر صاحبان والا تبار و شائقان ذوی الابصار صحائف اخبار مخفی و محتجب نماند که درین زمان سعادت قران که نسیم باد بهاری هر طرف در جوش و فصل بهار خزان با اوراق تازه در خروش و گلهای رنگارنگ با رنگ و بوی زیبا بباغ رحمت الٰهی دوش بدوش بودند حکم جهان مطاع عالم مطیع جناب امیر المومنین حامی شرع متین عالم علم دین محب ارباب صدق و یقین نواب جناب معلی القاب یمین الدوله وزیر الملک جناب نواب محمد علی خان بهادر صولت جنگ دام اقباله اصدار یافت که کتاب لاجواب سرمایه مغفرت موسوم به باغ رحمت که ترجمه احادیث مجتمعه مغفرت و باعث حسنات دنیا و آخرت ست با آب و رنگ تازه و خوبی بی اندازه پیرایه الانطباع پوشانیده جلوه آرای اریکه شهود کرده شود تا عالم از چشمه فیضش سیرابی حاصل سازد و بهره کافی بر دارد حسب الارشاد اشارت فیض بشارت معرفت مشفقی محسنی مخلص بی ریا محب باصدق و صفا جامع علوم ظاهر و باطن مولوی محمد حسین سلمه الله عن المحن اجازت طبع این بی بضاعت در رسید نوید مسرت آمیز شنیده سامان طبع مهیا ساخته در پی تکمیل آن کمر همت چست بست الحمد لله علی احسانه که با حسن زیبا و تقطیع رعنا و خوشخطی مهذب شیرین باهتمام خاکسار امیدوار رحمت یزدان محمد علی خان بتصحیح [illegible] وحید و جهبذ بی پایان جناب افادت مآب عالم علوم عقلی و نقلی مولوی سید محمد معشوق علی حفظه الله عن شر الخفی والجلی مصحح مطبع علوی بمقام لکهنؤ در محله [illegible] علی خان در مطبع علوی بتاریخ ۹ شهر ذی الحجه سنه [illegible] هجری [illegible]

واضح رہے کہ اس کتاب [illegible] مطبع علوی [illegible] رجسٹری [illegible]